

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Olsztyn, dnia 29 kwietnia 2014 r.

Poz. 1729

UCHWAŁA NR LXVI/512/2014 RADY GMINY EŁK

z dnia 28 marca 2014 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Ełk na lata 2014 – 2017”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* /Dz. U. z 2013 r., poz. 594 z późn. zm./ oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* /Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 ze zm./, Rada Gminy Ełk uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Ełk na lata 2014–2017”, zaopiniowany pozytywnie przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Ełk.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Przewodniczący Rady
Gminy Ełk

Dariusz Kordyś

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY EŁK NA LATA 2014-2017

Ełk, grudzień 2013 r.

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	3
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	4
3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	6
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	15
5. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY EŁK Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU	20
6. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO..... (RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY EŁK Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY)	25
7. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY EŁK.....	33
8. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY EŁK. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ	72
9. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE I ZADANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY EŁK	74
10. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	77
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI	79
12. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	80

1. WSTĘP

Celem opracowania **Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ełk na Lata 2014 – 2017** jest określenie zasadniczych kierunków działań inicjowanych przez władze gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego występującego w jej granicach administracyjnych, zgodnie z przepisami ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Program został opracowany zgodnie z wytycznymi Poradnika Metodycznego – Gminny Program Zabytków, przygotowany przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie.

Istotnym zagadnieniem uzasadniającym powstanie programu jest zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu, jak również jego promocja wśród mieszkańców oraz turystów. Funkcję tę można realizować między innymi poprzez edukację, poczynając od poziomu podstawowego oraz pobudzanie rozwoju turystyki. Działanie te mogą przyczynić się do przyspieszenia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy. Nieodzownym elementem tego typu działań jest budzenie w społeczeństwie świadomości istnienia zabytków i potrzeby ich rewitalizacji, jak również zwrócenie uwagi na istniejącą wspólnotę kulturową. Aby to osiągnąć należy pobudzić świadomość właścicieli, użytkowników i jednostki samorządu terytorialnego, skłonić te grupy do współdziałania, wzbudzić ich odpowiedzialność za właściwy stan zachowania obiektów historycznych oraz aktywny udział w zakresie opieki nad zabytkami.

Niniejszy Program jest pierwszym dokumentem tego rodzaju opracowanym dla gminy Ełk. Postanowiono, że w programowanym okresie, tj. w latach 2014-2017 działania podejmowane w jego ramach, będą dotyczyły przede wszystkim działań określanych jako „miękkie”, tj. działań o charakterze nieinwestycyjnym. Celem ich jest przede wszystkim promocja gminy i jej dziedzictwa kulturowego, jak również edukacja dotycząca opieki nad zabytkami połączona z wydarzeniami o charakterze historycznym. Mają one stanowić podstawę do działań podejmowanych w kolejnych okresach programowych, gdy świadomość w zakresie ochrony zabytków będzie większa.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną obowiązku wykonania **Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Elk na Lata 2014 – 2017** jest *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.* (Dz. U. Nr 162 poz.1568 z późn. zm):

Art. 87. 1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Obiekty zabytkowe – zabytki nieruchome i ruchome, podlegają na terytorium Polski ochronie prawnej na mocy wielu aktów prawnych:

3.1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku

Obiekty zabytkowe są objęte ochroną prawną określoną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela:

Art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.

Art. 86. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

3.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.)

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami). Dla niniejszego *Programu...* zasadne jest przywołanie poniższych artykułów tej ustawy:

Art. 3. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

1. zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
2. zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;

3. zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
4. zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
5. instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
6. prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
7. prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
8. roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
9. badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
10. badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
11. badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
12. historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
13. historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
14. krajobraz kulturowy - przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

15. otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 4. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 6.1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85 z późniejszymi zmianami),
  - f) instrumentami muzycznymi,
  - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
  - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
  - b) cmentarzyskami,
  - c) kurhanami,
  - d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7. Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 16.1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Art. 17.1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
  - 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
  - 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
4. składowania lub magazynowania odpadów.

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późniejszymi zmianami).

Art. 18.

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20. Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1/ zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2/ inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3/ inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

Art. 89. Organami ochrony zabytków są:

1. minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2. wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Szczególnie ważną rolę *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* przypisuje właścicielowi lub posiadaczowi obiektu zabytkowego. Należy podkreślić, że dysponowanie zabytkiem powoduje – z jednej strony – obowiązki ciążące na właścicielu/użytkowniku, z drugiej jednak strony przysługują mu liczne prawa.

Art. 5. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 25.

1. Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza: 1) dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku; 2) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie; 3) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.

2. W celu spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany nieodpłatnie udostępnić do wglądu właścicielowi lub posiadaczowi zabytku nieruchomego posiadaną przez siebie dokumentację tego zabytku oraz umożliwić dokonywanie niezbędnych odpisów z tej dokumentacji.

Art. 26.

1. W umowie sprzedaży, zamiany, darowizny lub dzierżawy zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, stanowiącego własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, przy określaniu sposobu korzystania z tego zabytku należy nałożyć, jeżeli stan zachowania zabytku tego wymaga, na nabywcę lub dzierżawcę obowiązek przeprowadzenia w określonym terminie niezbędnych prac konserwatorskich przy tym zabytku.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do decyzji o oddaniu w trwałą zarząd zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru.

Art. 27. Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

We wniosku należy wskazać zakres planowanych prac, ze wskazaniem zaplanowanych do zastosowania materiałów budowlanych i rozwiązań technicznych.

Art. 28.

Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w Art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o: 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia; 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia; 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany; 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

3.3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.)

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów.

W art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) zostały określone zadania własne gminy:

Art. 7.1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9/ kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3.4. Inne akty prawne

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się także w innych obowiązujących ustawach, przede wszystkim:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),

- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623),

Art. 20, ust. 2:

W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym

terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji.

Art. 39

1. Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

3. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2001 Nr 13, poz. 123 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Art. 84 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* nakłada na Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego obowiązek sporządzenia *Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*. Celem krajowego programu jest stworzenie warunków niezbędnych do sprawowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W krajowym programie powinny zostać określone cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposoby finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji. Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Założenia do Programu krajowego określiły cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W założeniach program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

1. zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić),
2. zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
3. zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
4. zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
5. zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
6. zasady odwracalności metod i materiałów,
7. zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów – pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

Założenia do Programu krajowego określiły priorytety:

A/ w zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

1. Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
2. Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
3. Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
4. Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
5. Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
6. Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całości zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
7. Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
8. Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

B/ w zakresie działań o charakterze systemowym:

1. Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa. Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (World Cultural Heritage).
2. Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.

C/ w zakresie systemu finansowania:

Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

D/ w zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

1. Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.
2. Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.
3. Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

E/ w zakresie kształcenia i edukacji:

1. Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
2. Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.
3. Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

F/ w zakresie współpracy międzynarodowej:

1. Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.
2. Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

Do czasu zakończenia prac nad Programem Opieki nad Zabytkami Gminy Ełk nie ukończono prac nad programem krajowym, stąd możliwe było uwzględnienie w niniejszym programie jedynie wyżej omówionych tez do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami¹.

---

¹ Tezy dostępne na stronach Narodowego Instytutu Dziedzictwa <http://www.nid.home.pl/pliki/tezy.pdf>

4.2. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013. Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020 (dokument wdrożeniowy: Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004–2013)”.

Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2013 jest elementem opracowanej w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2013. W 2005 roku MKiDN przygotowało uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020. Narodowy Program Kultury określa politykę rządu wobec zabytków i dziedzictwa kulturowego do 2013 r. Celem strategicznym programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych. Zawiera ona również ogólne wytyczne do konstruowania programu gminnego

Przyjęte zostały następujące priorytety:

1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działania realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Kultury w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest Narodowy Program Kultury “Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Program ten jest zgodny z Narodowym Planem Rozwoju (Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju, Dz.U. Nr 116, poz. 1206 z późn. zm.) oraz z założeniami do Krajowego Programu Ochrony Zabytków. Podstawą do sformułowania Narodowego Programu Kultury “Ochrona Zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Narodowy Program Kultury “Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” miał określony plan działania na lata 2004-2006.

Wytyczne zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- a. przygotowanie skutecznego systemu prawnego-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- b. podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;

- c. poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- d. ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie.
- e. intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

W dniu 6 września 2005 r. przyjęty został przez Radę Ministrów "Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego", który jest uzupełnieniem powyżej omówionych dokumentów rządowych.

5. RELACJE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY EŁK Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

5.1. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na Lata 2012-2015

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na Lata 2012-2015 został przyjęty uchwałą nr XIII/240/11 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 grudnia 2011 r.

Ideą opracowania Programu Opieki nad Zabytkami dla województwa warmińsko-mazurskiego było uznanie potrzeby zachowania zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego czynnika wpływającego na kształtowanie się tożsamości regionalnej i promocji turystycznej.

W celu realizacji idei opracowania, w/w Program ustalił podstawowe zakresy podejmowanych działań, zmierzających do ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego województwa:

1. Zespolenie i koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez:

- a/ realizację powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące dobra kultury i natury;
- b/ powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną (ochrony przyrody), architektoniczną i przestrzenną, celną oraz polityką bezpieczeństwa;
- c/ włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania województwa;
- d/ uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków (w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego) łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju województwa;
- e/ uwzględnianie – w planach zagospodarowania przestrzennego – ochrony środowiska naturalnego powiązanego przestrzennie z założeniami urbanistycznymi i ruralistycznymi oraz zespołami architektonicznymi;
- f/ opracowywanie gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami jako ważnego instrumentu kształtowania lokalnych strategii rozwoju;
- g/ wykorzystywanie nowej formy ochrony zabytków, jaką stanowi park kulturowy;

2. Opieka nad zabytkami nieruchomymi ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów charakterystycznych dla województwa warmińsko-mazurskiego:

- a/ Wspieranie polityki konserwatorskiej dotyczącej m.in.: postępowania zgodnie z obowiązującymi standardami i zasadami konserwatorskimi, wykonywania kompleksowych dokumentacji obiektów zabytkowych poddawanych pracom konserwatorskim bądź rewaloryzacyjnym;
- b/ Inicjowanie, wspieranie i popularyzacja działań zmierzających do wyszukania nowych właścicieli lub dzierżawców dla obiektów zabytkowych wymagających zagospodarowania;
- c/ Dofinansowywanie wybranych prac badawczych i dokumentacyjnych związanych z najważniejszymi obiektami zabytkowymi – wprowadzenie systemu wojewódzkich grantów badawczych;
- d/ Dofinansowywanie prac konserwatorskich przy zabytkach, zgodnie z priorytetami określonymi w Programie;
- e/ Wdrożenie i realizacja programów opieki nad zabytkami o szczególnym znaczeniu dla tożsamości kulturowej województwa, tj. Program ochrony gotyckiej architektury ceglanej, Program ochrony i odnowy centrów historycznych miast oraz zespołów urbanistycznych powstałych w XIX i XX w., Program ochrony dziedzictwa wiejskiego, Program ochrony i odnowy architektury użyteczności publicznej, Program ochrony architektury przemysłowej i zabytków techniki, Program ochrony zabytkowych zespołów dworsko-parkowych, Program ochrony alei przydrożnych, Program ochrony sanktuariów pielgrzymkowych, Program ochrony architektury sakralnej XIX i XX wieku, Program ochrony kapliczek i krzyży przydrożnych.

3. Opieka nad zabytkami ruchomymi poprzez:

- a/ dokumentację;
- b/ konserwację;
- c/ działania promocyjne

4. Opieka nad zasobami muzeów

5. Program ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego województwa warmińsko-mazurskiego

W Programie uznano obszar województwa warmińsko-mazurskiego za region o wyjątkowych walorach archeologicznego dziedzictwa kulturowego. Decydują o tym przede wszystkim:

- stosunkowo duża liczba znanych stanowisk, w tym dobrze zachowanych i mających wyjątkowe znaczenie dla archeologii europejskiej. Przykładem może być sieć osad nawodnych kultury kurhanów zachodniobałtyjskich bądź też kompleksy grodzisk, kurhanów, itp.;
- charakter wielu z nich, ujawniający interesujące związki z terenami ościennymi, w tym szczególnie od wschodu i zachodu regionu;

- walory stosunkowo nieprzekształconego jeszcze środowiska naturalnego, z którym współgra archeologiczny krajobraz kulturowy (np. grodziska i kurhany, a także niektóre charakterystycznie posadowione stanowiska płaskie).

Strategia ochrony archeologicznych zasobów regionu powinna się skupić na następujących zadaniach:

- a/ współpracę ze środowiskiem tzw. „wykrywaczy” zmierzająca do pełnej kontroli ich działalności, a także dającą możliwości wykorzystania ich umiejętności w działaniach zmierzających do pełniejszego rozpoznania zasobów archeologicznych i zapobieganie działalności przestępczej polegającej głównie na nielegalnym handlu zabytkami archeologicznymi;
- b/ szerszą niż dotychczas edukację i popularyzację w zakresie potrzeby ochrony dziedzictwa archeologicznego poprzez organizację plenerowych festynów i pokazów, szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych itp.;
- c/ wspieranie rewitalizacji zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- d/ wspieranie działań zmierzających do podejmowania prac konserwatorskich przy archeologicznych zabytkach ruchomych wpisanych do rejestru zabytków;
- e/ powołanie Muzeum Archeologicznego – nowoczesnej placówki o randze wojewódzkiej o odpowiednim zapleczu magazynowym, której zadaniem byłoby m.in. systematyczne gromadzenia i eksponowanie pozyskiwanych w trakcie badań materiałów zabytkowych, a także ich konserwację i digitalizację.
- f/ utworzenie parków kulturowych, działających w oparciu o zabytki archeologiczne.

6. Ochrona dziedzictwa niematerialnego.

7. Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego – rozwój turystyki, działania edukacyjne, promocyjne.

- a/ utworzenie portalu internetowego, aktualizowanego na bieżąco, o wielowątkowym profilu informacyjnym na temat dziedzictwa kulturowego regionu;
- b/ stworzenie wojewódzkiego jednolitego systemu regionalnej popularyzacji i promocji zagadnień z zakresu ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, skierowanego do jednostek samorządu terytorialnego, szkół, organizacji pozarządowych itp.
- c/ działania wspierające wykorzystywanie obiektów zabytkowych (zwłaszcza nieużytkowanych) dla potrzeb rozwoju infrastruktury turystycznej;
- d/ realizacja programu ogólnospołecznej edukacji kulturowej; właściwa edukacja dzieci i młodzieży nastawiona na poznanie wartości tzw. „małych ojczyzn” i wskazanie potrzeby ochrony krajobrazu kulturowego jako swoistego wyróżnika i świadectwa tożsamości regionalnej;

- e/ wydawanie i dofinansowywanie wydawnictw poświęconych zabytkom Warmii i Mazur;
- f/ promowanie i wspieranie przywracania lub utrzymywania w obiektach pierwotnych, historycznych funkcji;
- g/ współdziałanie w organizacji i współfinansowanie imprez kulturalnych, zwłaszcza o znaczeniu ponadlokalnym, promujących dziedzictwo kulturowe;
- f/ działania związane z funkcjonowaniem szlaków edukacyjno-turystycznych po zasobach dziedzictwa kulturowego;
- g/ organizacja i rozszerzenie formuły Europejskich Dni Dziedzictwa.

5.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Ełk zgodny jest z wyznaczonymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (uchwała nr XXXIII/505/02 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 lutego 2002 r.) celami polityki przestrzennej, zasadami ich realizacji oraz przyjętymi w planie kierunkami działań polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

W sferze kulturowej obejmującej system ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęto zasady kompleksowości działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego oraz promowania regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

Podstawowe cele polityki przestrzennej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, zapisane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego dotyczą:

- ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego jako filaru turystyki;
- otoczenia szczególną troską obiektów zabytkowych o randze krajowej i międzynarodowej a także obiektów o mniejszej randze lecz decydujących o odrębności regionalnej;
- przywrócenia zespołom staromiejskim ich historycznego charakteru (rewaloryzacja);
- zachowania historycznej zabudowy wiejskiej z układem drożnym oraz zabytkowych układów pałacowych, dworskich i parkowych;
- respektowanie w zagospodarowaniu przestrzennym bezkonfliktowego wkomponowania zabudowy w przestrzeń historyczną.

Rozwiązanie problemów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego będzie obejmowało przede wszystkim:

- działania ochronne i zabezpieczające, a także określenie zasobów i ich wartości;
- opracowanie strategii działań zmierzających do skutecznej i ciągłej ochrony, prawidłowego ich zagospodarowania i wypromowania;

- usystematyzowanie istniejących opracowań dotyczących krajobrazu kulturowego na fragmentach byłych województw włączonych w granice nowego regionu, dokonanie ich oceny według jednolitych kryteriów oraz uzupełnienie braków;
- przystosowanie obiektów zabytkowych do nowych funkcji (np. turystyka).

5.3. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020 roku

Założenia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ełk odwołują się do ogólnych treści przyjętych w Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2020 roku (uchwalonej przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwałą nr XXXIV/474/05 z dnia 31 sierpnia 2005 r.). W/w dokument nie zajmuje się w stopniu szczegółowym zagadnieniami związanymi z ochroną i opieką nad zabytkami. Zakłada jednak rozwój, konserwację, rewaloryzację i zagospodarowanie dóbr kultury jako czynnik powiązany z rozwojem produktów turystycznych, zwłaszcza urozmaiceniem oferty w zakresie turystyki kulturowej. Wskazuje także na potrzebę włączenia obiektów zabytkowych do procesu integracji województwa i budowania tożsamości regionalnej poprzez rozszerzenie w programach nauczania historii regionu zagadnień z zakresu dziedzictwa kulturowego.

5.4. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Ełckiego do Roku 2016

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Ełckiego, zaktualizowany w 2008 roku nie zajmuje się problematyką dziedzictwa kulturowego. Autorzy opracowania wymieniają jedynie, najciekawsze ich zdaniem obiekty zabytkowe oraz wskazują na konieczność przeprowadzania remontów i renowacji obiektów zabytkowych w celu poprawienia estetyki otoczenia.

5.5. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ełckiego do roku 2016.

Podobnie jak omówiony wyżej Plan Rozwoju Lokalnego, także Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ełckiego nie zajmuje się zagadnieniami związanymi z ochroną i wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego.

6.**UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO****(RELACJE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY EŁK Z DOKUMENTAMI
WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY)****6.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ełk**

Podstawowym dokumentem planistycznym określającym perspektywiczne kierunki i uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ełk z roku 2001 – przyjęte Uchwałą Nr XXXII/207/2001 Rady Gminy Ełk z dnia 30 listopada 2001 r.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ełk W powyższym opracowaniu dokonano waloryzacji krajobrazu kulturowego, sprecyzowania wytycznych konserwatorskich, określenia stref Ochrony Konserwatorskiej (SOK) oraz zestawiono wszystkie obiekty zabytkowe podlegające ochronie. Propozycje zawarte w w/w opracowaniu nie zostały zrealizowane do czasu wejścia w życie Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 roku, która reguluje kwestie zasad ochrony obiektów zabytkowych oraz zabytkowego krajobrazu kulturowego.

6.2. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Na terenie gminy Ełk obowiązują następujące plany zagospodarowania przestrzennego:

- Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Ełk, uchwalona uchwałą Nr IX/47/95 Rady Gminy Ełk z dnia 9 czerwca 1995 r. roku, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 23, poz. 158 z 16.06.1995 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Bartosze, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XX/100/96 Rady Gminy Ełk z dnia 25.10.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 79, poz. 245, z 1996 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Bartosze, obejmującego działki nr 13, 14, uchwalony uchwałą Nr XX/101/1996 Rady Gminy Ełk z dnia 25.10.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 79, poz. 246, z 1996 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Piaski obejmujący działki nr 83/2 i 84, uchwalony uchwałą Nr XXV/149/97 Rady Gminy Ełk z dnia 27.05.1997 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 39, poz. 246 z 1997 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Ełk, uchwalony uchwałą Nr XX/102/96 Rady Gminy Ełk z dnia 25.10.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 79, poz. 247, z 1996 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Szeligi-Buczki obejmujący działkę nr 112, 113, 114, uchwalony uchwałą Nr XX/103/96 Rady Gminy Ełk z dnia 25.10.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 79, poz. 248 z 1996 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Woszczele obejmujący działkę nr 201, uchwalony uchwałą Nr XX/104/96 Rady Gminy Ełk z dnia 25.10.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 79, poz. 249 z 1996 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Płociczno obejmujący działkę nr 48/7, 48/11, 49/4, 50/3, 50/5, 50/6, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXV/150/97 Rady Gminy Ełk z dnia 27.05.1997 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 39, poz. 247 z 1997 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Płociczno obejmujący działki nr 71/2, 71/4, 71/5, 71/6, 71/7, 71/8, 71/9, 71/10, 71/11, 71/12, 71/13, uchwalony uchwałą Nr XXII/120/96 Rady Gminy Ełk z dnia 30.12.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 6, poz. 40 z 1997 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Płociczno obejmujący działki nr 150/1, 150/2, 150/5, 150/7, 150/9, 150/10, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXII/121/96 Rady Gminy Ełk z dnia 30.12.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 6, poz. 40 z 1997 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Straduny gmina Ełk obejmujący tereny położone przy drodze gminnej Straduny - Malinówka, uchwalony uchwałą Nr XXII/122/96 Rady Gminy Ełk z dnia 30.12.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 6, poz. 42 z 1997 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej we wsi Sajzy na część działki nr 58, uchwalony uchwałą Nr XII/123/96 Rady Gminy Ełk z dnia 30.12.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 6, poz. 43 z 1997 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Sajzy obejmujący działkę nr 108/1, 108/4, 108/5, 108/6, uchwalony uchwałą Nr XXII/124/96 Rady Gminy Ełk z dnia 30.12.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 6, poz. 44 z 1997 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej we wsi Sajzy na działkach nr 64/3 i 64/6, uchwalony uchwałą Nr XXII/125/96 Rady Gminy Ełk z dnia 30.12.1996 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 6, poz. 45 z 1997 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Miluki obejmujący działki nr 45/3, 45/5, 45/6, 45/12, 45/17, 45/18, 45/19, 45/24, 45/27, 45/29, uchwalony uchwałą Nr XXV/151/97 Rady Gminy Ełk z dnia 27.05.1997 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 39, poz. 248 z 1997 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Buczki, obejmującego działkę nr 138, uchwalony uchwałą Nr XXV/152/97 Rady Gminy Ełk z dnia 27.05.1997 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 39, poz. 249.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Nowa Wieś Ełcka obejmujący działki nr 260/3, 260/4, 260/5, 260/6, 260/7, 260/8, 260/9 i 260/10, uchwalony uchwałą Nr XXV/153/97 Rady Gminy Ełk z dnia 27.05.1997 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 39, poz. 250 z 1997 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Bartosze-Judziki, obejmującego działki nr 4/2, 4/4, 4/5 i 5, uchwalony uchwałą Nr XXV/154/97 Rady Gminy Ełk z dnia 27.05.1997 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 39, poz. 251, z 1997 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Sajzy obejmujący działkę nr 23/1, uchwalony uchwałą Nr XXXIII/216/98 Rady Gminy Ełk z dnia 18.06.1998 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 46, poz. 239 z 1998 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Mrozy obejmujący działki nr 14/3, 14/5, 14/6, 14/12, 14/13, 14/14, 14/17, 14/19, 14/20, 14/21, 14/22, uchwalony uchwałą Nr XXXIII/217/98 Rady Gminy Ełk z dnia 18.06.1998 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 46, poz. 240 z 28.07.1998 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, mieszkalno-usługowej i stacji obsługi samochodów na działkach nr 111/2, 111/3, 112, 227, 276/1 w Nowej Wsi Ełckiej, uchwalony uchwałą Nr XXXIII/218/98 Rady Gminy Ełk z dnia 18.06.1998 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 46, poz. 241 z 28.07.1998 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na działkach nr 148/2, 149 we wsi Straduny, uchwalony uchwałą Nr XXXIII/219/98 Rady Gminy Ełk z dnia 18.06.1998 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 46, poz. 242 z 1998 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy jednorodzinnej na wtórnie podzielonej działce nr 48/3 we wsi Mrozy Wielkie, uchwalony uchwałą Nr XXXIII/220/98 Rady Gminy Ełk z dnia 18.06.1998 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 46, poz. 243 z 28.07.1998 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy jednorodzinnej na działkach nr 23, 25/1, 26, 27, 28 i 104, uchwalony uchwałą Nr XXXIII/221/98 Rady Gminy Ełk z dnia 18.06.1998 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 46 , poz. 244, z 28.07.1998 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu cmentarza żołnierzy niemieckich na działkach nr 131 i 132/3 we wsi Bartosze, uchwalony uchwałą Nr XXXIII/222/98 Rady Gminy Ełk z dnia 18.06.1998 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Suwalskiego Nr 46, poz. 245, z 28.07.1998 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Malinówka, uchwalony uchwałą Nr VIII/48/99 Rady Gminy Ełk z dnia 28.06.1999 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 61, poz. 1053 z 1999 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Szeligi-Buczki obejmujący działki nr 54/1 i 54/2, uchwalony uchwałą Nr X/62/99 Rady Gminy Ełk z dnia 14.10.1999 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 77 , poz. 1361 z 1999 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej, letniskowej i usług turystycznych na działkach nr 97/1, 97/2 oraz rejon działek 103/1, 103/3 i 106 we wsi Sajzy, uchwalony uchwałą Nr XI/73/996 Rady Gminy Ełk z dnia 30.11.1999 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 5 , poz. 52 z 2000 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy jednorodzinnej i letniskowej na działkach podzielonych nr 33, 34, 35 we wsi Płociczno, uchwalony uchwałą Nr XXI/133/2000 Rady Gminy Ełk z dnia 03.11.2000 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 76, poz. 947 z 2000 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Chojniak, obejmujący fragment działki nr 283/37, uchwalony uchwałą Nr XXI/132/2000 Rady Gminy Ełk z dnia 3.11.2000 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 78, poz. 994, z 18.12.2000 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Nowa Wieś Ełcka obejmującego grunty oznaczone numerami geodezyjnymi: 375 oraz 376/2, uchwalony uchwałą Nr XXIX/190/2001 Rady Gminy Ełk z dnia 24.08.2001 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 101, poz. 1439 z 2001 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu wsi Siedliska z przeznaczeniem pod gospodarstwa warzywniczo-ogrodnicze, uchwalony uchwałą Nr XXXI/196/2001 Rady Gminy Ełk z dnia 31.10.2001 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 1 , poz. 6 z 2002 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Mrozy Wielkie obejmujący grunty o numerach geodezyjnych: 91/2, 118, 119/1, 119/4-119/9, 121/2-121/5, 122, 129, 187/2, uchwalony uchwałą Nr XXXV/225/2002 Rady Gminy Ełk z dnia 28.02.2002 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 53, poz. 824 z 2002 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Lepaki Małe-obejmujący działki o nr: 55/13, 55/14, 55/15, uchwalony uchwałą Nr XXXV/225/2002 Rady Gminy Ełk z dnia 28.02.2002 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 53, poz. 825 z 29.04.2002 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i letniskowej oraz produkcji warzywniczo-ogrodniczej na działce nr 150/2 we wsi Straduny, uchwalony uchwałą Nr XXXIX/243/2002 Rady Gminy Ełk z dnia 24.06.2002 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 104 , poz. 1569 z 2002 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołu zabudowy letniskowej w obrębie Chrzanowo, Gmina Ełk, zwanego „Kompleks Letniskowy Chrzanowo”, uchwalony uchwałą Nr XXXIX/244/2002 Rady Gminy Ełk z dnia 24.06.2002 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko – Mazurskiego Nr 104, poz. 1570, z 26.08.2002 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Chruściele obejmujący teren działki nr 104, uchwalony uchwałą Nr XL/250/2002 Rady Gminy Ełk z dnia 09.08.2002 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 119, poz. 1736, z 20.09.2002 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego teren działek nr 7/4 oraz 10/9 we wsi Czaple, uchwalony uchwałą Nr IV/19/2003 Rady Gminy Ełk z dnia 28.01.2003 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 46, poz. 616, z 07.04.2003 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Chruściele, gmina Ełk, obejmujący grunty o numerach geodezyjnych 30, 31, 35, 25/2 położone nad Jeziorem Szarek, uchwalony uchwałą Nr IV/20/2003 Rady Gminy Ełk z dnia 28.01.2003 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 46, poz. 617, z 07.04.2003 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Barany, gmina Ełk, obejmujący działki oznaczone numerami geodezyjnymi 170/4 i 170/5, uchwalony uchwałą nr V/27/2003 Rady Gminy Ełk z dnia 27.02.2003 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 66, poz. 930 z dnia 20 maja 2003 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Zespołu Osadniczego m. Ełk na działce nr 4/3 w obrębie wsi Szeligi-Buczki, uchwalony uchwałą Nr X/67/2003 Rady Gminy Ełk z dnia 28.08.2003 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 158 , poz. 1927 z 2003 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie wsi Sędki, gmina Ełk, obejmujący działkę oznaczoną numerem 95/7, uchwalony uchwałą Nr X/68/2003 Rady Gminy Ełk z dnia 28.08.2003 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 158, poz. 1928 z 3.10.2003 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego teren działek nr: 67/9, 73/10, 73/11, i 74/5 we wsi Koziki, uchwalony uchwałą Nr XI/77/2003 Rady Gminy Ełk z dnia 29.09.2003 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 174, poz. 2102 z 2003 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Sajzy obejmujący grunty o numerach geodezyjnych: 5/1, 6/1 do 6/37, 6/41, 10, 12/1, 12/2, 14 do 17, 18/3 i 18/4, uchwalony uchwałą Nr XII/87/2003 Rady Gminy Ełk z dnia 27.10.2003 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 182, poz. 2204 z 2003 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działek p.n. „Podgrodzie” k/Ełku uchwalony uchwałą Nr XII/88/03 Rady Gminy Ełk z dnia 27.10.2003 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 191, poz. 2315 z 2003 r.
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Sajzy, Gmina Ełk obejmujący grunty o nr geod. 5/1, 6/ do 6/37, 6/41, 10, 12/1, 12/2, 14 do 17, 18/3 i 18/4, uchwalona uchwałą Nr XXI/188/2004 Rady Gminy Ełk z dnia 26.08.2004 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 139, poz. 1722 z 11.10.2004 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego we wsi Miluki, Gmina Ełk, obejmujący działkę oznaczoną nr 2, uchwalony uchwałą Nr XXII/199/2004 Rady Gminy Ełk z dnia 01.10.2004 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 159, poz. 1968 z 2004 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Chrzanowo, Gmina Ełk, obejmujący działki oznaczone nr 55/12, 55/13, 55/15, 55/17, 55/18, 55/19, 55/20, 55/21, 55/22, 55/23, uchwalony uchwałą nr XXIII/208/2004 Rady Gminy Ełk z dnia 28.10.2004 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 193, poz. 2740, z 22.12.2004 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Chruściele, uchwalony uchwałą Nr XXIV/216/2004 Rady Gminy Ełk z dnia 23.11.2004 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 196, poz. 2818, z 2004 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego we wsi Regiel, Gmina Ełk obejmujący działkę oznaczoną 9/1, uchwalony uchwałą Nr XXV/226/2004 Rady Gminy Ełk z dnia 28.12.2004 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 26, poz. 355 z 2005 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego we wsi Mrozy Wielkie, Gmina Ełk, obejmujący grunty o numerach ewidencyjnych 13/5, 13/13, 13/2, uchwalony uchwałą Nr XXVIII/254/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 31.03.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 49, poz. 679 z 2005 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części wsi Chruściele, obejmujący grunty o numerach ewidencyjnych: 1/2, 1/3, 2, 3/1, 3/3, 3/4 i 5/2, uchwalony uchwałą Nr XXVIII/252/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 31.03.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 57, poz. 806 z 2005 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części wsi Straduny obejmujący działki o numerach ewidencyjnych: 156/3, 156/4, uchwalony uchwałą Nr XXVIII/253/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 31.03.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 57, poz. 807 z 2005 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu dla części wsi Chruściele, obejmujący grunty o numerach ewidencyjnych od 105/7 do 105/12, uchwalony uchwałą Nr XXIX/265/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 29.04.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 67, poz. 945, z 2005 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Bartosze, obejmującego działki nr 38/1, 39/2, 39/3, 42/38, 42/41, 42/42, 42/43, 42/44, 45/45 uchwalony uchwałą nr XXXII/310/2005 Rady Gminy Ełk z dn. 26.08.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 165, poz. 1865, z 2005 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego działkę nr 59, położoną w obrębie Małkinie, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXXIII/323/05 Rady Gminy Ełk z dnia 29.09.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 170, poz. 1911 z 09.11.2005 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu wsi Barany, obejmującego działki gruntu o numerach ewidencyjnych: 173/1, 173/5, 173/6, 173/7, 173/8, uchwalony uchwałą Nr XXXIII/322/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 29.09.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 197, poz. 2081, z 2005 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Barany, gmina Ełk, obejmującego grunty o nr geod. 155, 156, 160/3, 168,153,167,169, uchwalony uchwałą Nr XXXV/331/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 31.10.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 201, poz. 2105 z dnia 13.12.2005 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego we wsi Małkinie, Gmina Ełk, obejmujący działkę oznaczoną nr 29/38, uchwalony uchwałą Nr XXXV/332/2005 Rady Gminy Ełk

z dnia 31.10.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 201, poz. 2106 z 13.12.2005 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części wsi Koziki, obejmujący działki o numerach ewidencyjnych: 66/1, 66/2, 66/3, 66/4, 66/6, 66/8, 66/10 i 66/14, uchwalony uchwałą Nr XXXVII/358/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 29.12.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 28, poz. 611 z 2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego część obrębu Malinówka, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXXVII/359/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 29.12.2005 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 28, poz. 612 z 17.02.2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Płociczno, Gmina Ełk, obejmujący działkę o nr ewid. 144, uchwalony uchwałą Nr XXXVIII/372/2006 Rady Gminy Ełk z dnia 27.01.2006 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 39, poz. 792 z 21.03.2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego część obrębu Mrozy Wielkie, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXXIX/381/2006 Rady Gminy Ełk z dnia 01.03.2006r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 49, poz. 1001 z 18.04.2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego część obrębu Płociczno, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XLI/407/2006 Rady Gminy Ełk z dnia 26.04.2006 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 90, poz. 1522 z 06.07.2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego pod teren boiska sportowego we wsi Siedliska, uchwalony uchwałą Nr XLI/408/2006 Rady Gminy Ełk z dnia 26.04.2006 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 90, poz. 1523 z 2006 r.

- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zespołu zabudowy letniskowej w obrębie wsi Chrzanowo, gmina Ełk, zwanego „Kompleks Letniskowy Chrzanowo” uchwalona uchwałą Nr LXXIX/621/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 24.06.2010 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 120, poz. 1682 z 09.08.2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego część obrębu Chruściele, Gmina Ełk (działka nr 35 i część działek 25/2, 30 i 31), uchwalony uchwałą Nr XLI/442/2006 Rady Gminy Ełk z dnia 25.08.2006 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 150, poz. 2201, z 12.10.2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Woszczele, Gmina Ełk (część działek o nr ewid. 307, 308, 310, 311, 312) uchwalony uchwałą Nr XLV/451/2006 Rady

Gminy Ełk z dnia 28.09.2006 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 170, poz. 2447 z 10.11.2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Malinówka, obejmujący działki o nr 3 i 35/1, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XLVI/461/2006 Rady Gminy Ełk z dnia 24.10.2006 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 188, poz. 2616 z 06.12.2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Oracze, Gmina Ełk (część działki nr ewid. 582/4), uchwalony uchwałą Nr XLVI/460/2006 Rady Gminy Ełk z dnia 24.10.2006 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 188, poz. 2616 z 06.12.2006 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej nad Jeziorem Szarek, położonego w obrębie Chruściele, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr VIII/50/2007 Rady Gminy Ełk z dnia 26.02.2007 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 56, poz. 910 z 24.04.2007 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Nowa Wieś Ełcka, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr VIII/51/2007 Rady Gminy Ełk z dnia 26.02.2007 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 56, poz. 911 z 24.04.2007 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Oracze, wieś Wityny, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XII/92/2007 Rady Gminy Ełk z dnia 27.04.2007 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 92, poz. 1359 z 25.06.2007 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, położonego w obrębie Woszczele, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XIV/102/2007 Rady Gminy Ełk z dnia 25.05.2007 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 102, poz. 1457 z 16.07.2007 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Ełk dla zadania pn. „Budowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych wraz ze składowiskiem odpadów w Siedliskach k. Ełku, uchwalony uchwałą Nr XXXV/264/2012 Rady Gminy Ełk z dnia 02.07.2012 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego, poz. 2190 z 30.07.2012 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Małkinie, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XL/388/2006 Rady Gminy Ełk z dnia 31.03.2006 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 181, poz. 2322 z 27.11.2007 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego działkę o nr ewid. 182/1, położoną w obrębie Regiel, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXVII/211/2007 Rady Gminy Ełk

z dnia 27.12.2007 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 25, poz. 594 z 11.02.2008 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Chrzanowo (dz. nr ewid. 105/16), Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXVIII/234/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 25.01.2008 r., Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Chrzanowo, Gmina Ełk, 44, poz. 936 z 17.03.2008 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Woszczele obejmujący grunty o numerach ewidencyjnych 162/2 i 180/4, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXVIII/235/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 25.01.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 46, poz. 978 z 26.03.2008 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Chrzanowo, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXX/260/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 22.02.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 59, poz. 1173 z 16.04.2008 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Mrozy Wielkie, gmina Ełk, obejmujący działki o nr ewid. 138, 139 i 140, uchwalony uchwałą Nr XXX/261/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 22.02.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 59, poz. 1174 z 16.04.2008 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Chruściele, Gmina Ełk (działki od nr ewid. 16/1 do nr ewid. 16/26), uchwalony uchwałą Nr XXX/262/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 22.02.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 59, poz. 1175 z 16.04.2008 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Szeliği-Buczki (dz. nr ewid. 100 i 101), Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXXI/272/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 31.03.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 76 , poz. 1457 z 14.05.2008 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działek 71/1 i 71/2 w obrębie wsi Chruściele, uchwalony uchwałą Nr XXXI/273/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 31.03.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 76, poz. 1458, z 14.05.2008 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący grunty nr 110/24 w obrębie Sajzy, uchwalony uchwałą Nr XXXIV/289/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 27.05.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 113 , poz. 1887 z 2008 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki gruntu nr 94/3 w Oraczach, uchwalony uchwałą Nr XXXVI/311/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 30.06.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 118, poz. 1958 z 31.07.2008 r.

- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Płociczno, Gmina Ełk, obejmujący działkę o nr ewid. 144 uchwalona uchwałą Nr XXXVI/312/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 30.06.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 118, poz. 1959 z 31.07.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Przykopka, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XL/346/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 26.09.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 175, poz. 2558 z 13.11.2008 r.
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Barany, gmina Ełk, obejmującego grunty o nr geod. 155, 156, 160/3, 168,153,167,169, uchwalona uchwałą Nr XL/344/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 26.09.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 177, poz. 2606 z dnia 18.11.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Mrozy Wielkie, gmina Ełk, stanowiący działkę oznaczoną nr ewid. 327, uchwalony uchwałą Nr XL/352/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 26.09.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 177, poz. 2607 z 18.11.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący teren kopalni kruszywa naturalnego na części działki nr 72 w Sajzach, uchwalony uchwałą Nr XL/340/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 26.09.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 181, poz. 2649 z 28.11.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki o numerach geodezyjnych 44/1, 44/2 i 45 w obrębie wsi Chruściele, uchwalony uchwałą Nr XL/347/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 26.09.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 181, poz. 2650, z 28.11.2008 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący grunty o numerach ewidencyjnych od 71/14 do 71/20 w obrębie 0044 Sajzy, uchwalony uchwałą Nr XL/348/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 26.09.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 181, poz. 2651 z 28.11.2008 r.
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pn. „Podgrodzie” k/Ełku zatwierdzonego uchwałą Nr XXXII/306/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 26 sierpnia 2005 r., uchwalona uchwałą Nr IXL/366/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 31.10.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 1, poz. 4 z 05.01.2009 r.
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pn. „Podgrodzie” k/Ełku zatwierdzonego uchwałą Nr XXXII/306/2005 Rady Gminy Ełk z dnia 26 sierpnia 2005 r., uchwalona uchwałą Nr IXL/366/2008 Rady Gminy Ełk z dnia 31.10.2008 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 1, poz. 4 z 05.01.2009 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Woszczele, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XLVIII/406/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 27.02.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 45, poz. 733 z 01.04.2009 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Płociczno, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XLVIII/409/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 27.02.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 48, poz. 765 z 08.04.2009 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, położonych w obrębie Mrozy Wielkie, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XLVIII/410/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 27.02.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 48, poz. 766 z 08.04.2009 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Nowa Wieś Ełcka, Gmina Ełk (dz. o nr ewid. 249 i cz. dz. o nr ewid. 255/73), uchwalony uchwałą Nr XLIX/422/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 27.03.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 69, poz. 1119 z 25.05.2009 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, położonego w obrębie Nowa Wieś Ełcka, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr LI/443/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 29.04.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 82, poz. 1379 z 17.06.2009 r.
- Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pn. „Podgrodzie” k/Ełku zatwierdzonego uchwałą Nr XII/88/03 z dnia 27.10.2003r., uchwalona uchwałą Nr LV/479/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 03.07.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 127, poz. 1983 z 07.09.2009 r.
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Nowa Wieś Ełcka, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr LVII/498/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 16.09.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 162, poz. 2272 z 29.10.2009 r.
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej obejmującego podzielone działki o numerach ewidencyjnych 8/15 i 9/5 na gruntach byłego POHZ w Ełku – zwanego dziś „Bocianie Gniazda”, uchwalona uchwałą Nr LXVII/552/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 31 grudnia 2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 17, poz. 483, z 18.02.2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębach Mleczewo i Barany, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr LI/441/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 29.04.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 82, poz. 1377 z 17.06.2009 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy rekreacji indywidualnej, położonych w obrębach Lepaki i Mołdzie, uchwalony uchwałą Nr LI/442/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 29.04.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 82, poz. 1378 z 17.06.2009 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Nowa Wieś Ełcka (dz. o nr ewid. 251/1), Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr LXI/523/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 30.10.2009 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 192, poz. 2607 z 17.12.2009 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Mleczewo, gmina Ełk uchwalony uchwałą Nr LXV/543/2009 Rady Gminy Ełk z dnia 11 grudnia 2009 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 14 poz. 386 z dnia 11.02.2010r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Mrozy Wielkie, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr LXVIII/562/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 29.01.2010 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 33, poz. 671 z 19.03.2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Barany, gmina Ełk, obejmującego działkę o nr ewid. 48/2, uchwalony uchwałą Nr LXXV/597/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 23.04.2010 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 80, poz. 1318 z dnia 10.06.2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Malinówka, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr LXXV/599/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 23.04.2010 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 80, poz. 1318 z dnia 10.06.2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Sajzy, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr LXXV/598/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 23.04.2010 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 83, poz. 1363 z dnia 23.04.2010 r.
- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pn. „Podgrodzie” k/Ełku, uchwalona uchwałą Nr LXXXI/653/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 31.08.2010 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 170, poz. 2184 z 27.10.2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Mołdzie, gmina Ełk, obejmujący działkę o nr ewid. 14/2 uchwalony uchwałą Nr LXXXII/669/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 24.09.2010 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 187 poz. 2379 z dnia 23.11.2010 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Bartosze, (dz. nr 54/1), gmina Ełk uchwalony uchwałą Nr LXXXII/670/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 24.09.2010 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 187 poz. 2380 z dnia 23.11.2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Szeligi-Buczki, gmina Ełk, (dz. nr 99) uchwalony uchwałą Nr LXXXIII/680/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 29.10.2010 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 206 , poz. 2702 z 17.12.2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Nowa Wieś Ełcka, Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr LXXXIV/690/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 09.11.2010 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 215, poz. 2918 z 31.12.2010 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Chruściele, obejmujący działkę o nr ewid. 410, gmina Ełk uchwalony uchwałą Nr II/20/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 03.12.2010 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 18 poz. 350 z dnia 23.02.2011 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Bartosze, obejmujący działkę o nr ewid. 134, gmina Ełk uchwalony uchwałą Nr II/21/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 03.12.2010 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 18 poz. 351 z dnia 23.02.2011 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Bartosze, obejmujący działkę o nr ewid. 125/7, gmina Ełk uchwalony uchwałą Nr II/22/2010 Rady Gminy Ełk z dnia 03.12.2010 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 18 poz. 352 z dnia 23.02.2011 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Barany (dz. nr 291 i 61/5), gmina Ełk zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Ełk Nr XVI/92/2011 z dnia 06.07.2011 r. opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 118, poz. 2008 z dnia 18.08.2011 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Mrozy Wielkie, obejmujący działki nr 17/1 i 17/2, gmina Ełk zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Ełk Nr XVI/94/2011 z dnia 06.07.2011 r. opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 118, poz. 2009 z dnia 18.08.2011 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Regiel, (dz. nr 94/2 i 94/3), gmina Ełk zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Ełk Nr XVI/96/2011 z dnia 06.07.2011 r.

opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 118, poz. 2010 z dnia 18.08.2011 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Regiel (dz. nr 182/3), Gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XVII/106/2011 Rady Gminy Ełk z dnia 31.08.2011 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 142, poz. 2241 z 30.09.2011 r.

- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie Straduny uchwalona uchwałą Nr XVII/108/2011 Rady Gminy Ełk z dnia 30.08.2011 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 142, poz. 2242 z 30.09.2011 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący tereny działek 97/1 i 97/2 we wsi Sędki uchwalony uchwałą Nr XXXII/217/2012 z dnia 27 kwietnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. 2012, poz. 1789 z dnia 06.06.2012 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Przytuły, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXXII/216/2012 Rady Gminy Ełk z dnia 27 kwietnia 2012 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2012r., poz. 1852 z 14.06.2012 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentu gminy Ełk dla zadania pn. "Budowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych wraz ze składowiskiem odpadów w Siedliskach k. Ełku, uchwalony uchwałą Nr XXXV/264/2012 Rady Gminy Ełk z dnia 2 lipca 2012 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2012r., poz. 2190 z 31.07.2012 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębach Mrozy Wielkie i Regiel, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XXXV/265/2012 Rady Gminy Ełk z dnia 02.07.2012 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2012 r., poz. 2315 z dnia 16.08.2012r.

- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Bartosze, gmina Ełk, na terenie obejmującym działkę oznaczoną nr ewid. 346 uchwalona uchwałą Nr XLI/325/2012 Rady Gminy Ełk z dnia 16.11.2012 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2013 poz. 92 z dnia 7 stycznia 2013 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w obrębach Straduny i Piaski, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XLI/327/2012 Rady Gminy Ełk z dnia 16.11.2012 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2013r., poz. 93 z 7 stycznia 2013 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Sajzy obejmujący działki nr 82/6, 90, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XLII/334/2012 Rady Gminy Ełk z dnia 30.11.2012 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2013r., poz. 726 z 13.02.2013 r.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie Szeligi-Buczki obejmujący działkę nr 67/10, gmina Ełk, uchwalony uchwałą Nr XLIV/348/2012 Rady Gminy Ełk z dnia 31.12.2012 r., ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2013r., poz. 837 z 15.02.2013 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego odcinka trasy linii elektroenergetycznej 400kV Ełk- Łomża na terenie gminy Ełk zatwierdzony uchwałą Rady Gminy Ełk Nr XLIX/385/2013 z dnia 26 kwietnia 2013 r. opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2013r., poz. 2041 z dnia 6 czerwca 2013 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla dwutorowej, napowietrznej linii elektroenergetycznej 400kV Ełk - granica RP w gminie Ełk uchwalony uchwałą Nr LI/398/2013 Rady Gminy Ełk z dnia 24.05.2013 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2013r., poz. 2195 z dnia 02.07.2013 r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru obejmującego część obrębu Nowa Wieś Ełcka i obrębu Maleczewo pod lokalizację Stacji Elektroenergetycznej 400/110 kV Ełk Bis oraz napowietrznej dwutorowej linii elektroenergetycznej 110kV zatwierdzony uchwałą Nr LIII/410/2013 Rady Gminy Ełk z dnia 26 czerwca 2013 r. opublikowany w Dz. Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego z 2013 r. poz. 2337 z dnia 18 lipca 2013 r.

Prawo stanowi, że w stosunku do obiektów budowlanych i obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, ale ujętych w ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Organ konserwatorski w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 39 ust. 3 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane wypowiada się w zakresie swojej właściwości na temat przedstawionego projektu budowlanego i wpływu zamierzenia inwestycyjnego na chronione właściwości obszaru/obiektu, które zakwalifikowały go do ewidencji zabytków, analizując konkretne rozwiązania projektowe. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytku. Uzgodnienia projektów budowlanych obiektów realizowanych w strefie A pełnej ochrony konserwatorskiej, w przypadku inwestycji dotyczącej obiektu lub obszaru, który nie jest ujęty w gminnej ewidencji zabytków, a przepisy planu miejscowego nadal nakładają obowiązek uzyskania uzgodnienia konserwatorskiego, wojewódzki konserwator zabytków może zająć stanowisko w drodze pisma urzędowego na wniosek inwestora, np. wg art. 32 ust 1 pkt 2 ustawy – Prawo budowlane.

7. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

7.1. Ogólne informacje na temat historii i dziedzictwa kulturowego gminy²

Gmina Ełk położona jest w województwie warmińsko-mazurskim, na Pojezierzu Eckim. Gmina Ełk kształtem przypomina obwarzanek. Otacza ona miasto Ełk pierścieniem, którego grubość wynosi około 10-15 km. Odległość pomiędzy miejscowościami położonymi na skraju sięga 30 km. Gmina Ełk graniczy z następującymi gminami: Stare Juchy, Świętajno, Olecko, Kalinowo, Prostki, Biała Piska i Orzysz.

Źródło: www.osp.org.pl

Do XIII wieku okolice dzisiejszej gminy Ełk zamieszkiwali Jaćwingowie. Ten spokrewniony z Prusami i Litwinami lud dzielił się na włości - przypominające szczepy. Zachodnią część gminy Ełk zajmowała włość o nazwie Kymenow, we wschodniej części granicyli ze sobą Kresmeńcy (włość Cresmen) i Świętajny (Sentane). Jaćwingowie ze zmiennym szczęściem toczyli boje z książętami polskimi i ruskimi. Dopiero starcie z potęgą krzyżacką ok. 1280 r. przyniosło im druzgocącą klęskę. Jaćwingowie odeszli w niepamięć, część z nich uciekła na Mazowsze i Litwę, część Krzyżacy przesiedlili. Na prawie sto lat dzisiejsza gmina Ełk opustoszała. Po jej pierwotnych mieszkańcach pozostały ślady grodzisk, m.in. w Bajtkowie, Ledze, Malinówce, Płocicznie, Szeligach, Szybie, Talusach, Woszczelach i Zdedach.

W XIV wieku rozpoczęło się ponowne zasiedlanie tych ziem. Najstarszą miejscowością gminy Ełk jest prawdopodobnie Ruska Wieś, założona w 1376 r. przez Rusinów. Otrzymała ona lokację

² Na podstawie WWW.gminaelk.pl

w 1404 roku. W 1. połowie XV wieku dokumenty lokacyjne otrzymały też Chełchy (1431 r.), Nowa Wieś Ełcka (1439 r.) i Płociczno (1438 r.). W 2. połowie XV wieku powstały Zdunki (1465 r.), Sędko (1469), Bartosze (1471), Piaski (1472), Małkinie, Mrozy, Regiel (1473) Straduny, Oracze (pod nazwą Zamejty) (1475), Lepaki, Mołdzie, Talusy (1476), Sajzy (1479), Chruściele (1483), Regielnica (1484), Bajtkowo (1493).

Sekularyzacja zakonu i urzędowe wprowadzenie wyznania ewangelickiego na Mazurach w zasadzie zakończyły osadnictwo polskie. W połowie XVI wieku sytuacja w okolicach Ełku ustabilizowała się i rozpoczął się proces integracji ludności. Często dokonywała się ona na gruncie języka polskiego, który przeważał w kościołach i szkole. Bardzo wiele w dziedzinie szkolnictwa i drukarstwa dokonał Jan z Sącza, sprowadzony na Mazury przez księcia Albrechta w 1536 r. Przybysz otrzymał od władcy Regielnicę i przybrał nazwisko Malecki. Dzieło ojca kontynuował Hieronim Malecki, który dał początek całej dynastii pastorów mazurskich. Od jego nazwiska wywodzi się też nazwa założonej przez niego w 1566 r. wsi - Maleczewo (Malczewo). W wiekach XVII i XVIII stopniowy rozwój Ełku i okolic hamowały wojny oraz epidemie. Szczególne spustoszenie poczynił najazd Tatarów w 1656 r., barwnie opisany w "Potopie" Henryka Sienkiewicza. Ełk i sąsiednie miejscowości (np. Nowa Wieś Ełcka) zostały kompletnie zrujnowane. Jeszcze większą klęską była epidemia dżumy w latach 1709 - 1711. Niektóre wsie wymarły. W 1710 r. w Krokociach zmarło na dżumę 140 osób. Pomimo takich spustoszeń król Fryderyk Wilhelm I w 1724 roku zakazał osiedlania się tu przybyszów z ziem polskich i litewskich. Sprowadzano natomiast Niemców, m.in. do wsi Barany. Warto wspomnieć o niezwykłym rozwoju w owym czasie szkółek wiejskich. W połowie XVII wieku istniały one m.in. w Chełchach, Chrzanowie, Mączach, Mołdziach, Niekraszach, Nowej Wsi Ełckiej, Sordachach, Suczkach, Zdedach, Rożyńsku, Ruskiej Wsi, Bobrach, Borkach, Kałęczynach, Sajzach i Stradunach.

Pierwsza połowa XIX wieku to niekorzystny okres w dziejach tej ziemi. Wojny napoleońskie, dla Ełku i okolic były prawdziwym nieszczęściem. W 1812 roku najpierw maszerujące na Moskwę dwa korpusy bawarskie stacjonowały między Ełkiem a Witynami i pustoszyły okolicę, później powracające z Rosji niedobitki wielkiej armii przyniosły tu niepokoje i choroby. W 1. połowie XIX stulecia tereny te zdziesiątkowały epidemie cholery (lata 1831, 1837, 1844, 1853-54). Najstraszniejszą była ta z roku 1844, powiązana z klęską głodu - skutkiem niebywałego nieurodzaju. Sytuacją zainteresował się sam król Fryderyk Wilhelm IV, który przybył do Ełku w 1854 r. Trudno ocenić, na ile uspokoił nastroje, warto zauważyć, że rewolucyjne hasła Wiosny Ludów 1848 r. znalazły tu żywy oddźwięk. Druga połowa XIX wieku to okres szybkiego rozwoju Ełku i okolic. Wpłynęły na to zarówno rozbudowa dobrych dróg do Królewca, Olecka i Gołdapi, jak też linii kolejowych: do Królewca (1868), Grajewa, czyli ówczesnej granicy (1871), do Gołdapi i Pisz (1879). Rozwój

komunikacji uczynił Ełk ważnym ośrodkiem handlu płodami rolnymi, głównie zbożem. Na początku XX wieku przystąpiono do tworzenia linii kolei podmiejskiej, dzisiejszej "wąskotorówki", łączącej ważniejsze miejscowości ówczesnego powiatu z miastem. Ten w miarę pomyślny okres został przerwany wybuchem I wojny światowej. W pierwszych jej miesiącach (VIII 1914 - II 1915) w okolicach Ełku toczyły się intensywne walki, a miasto było trzykrotnie zajmowane przez wojska rosyjskie i systematycznie niszczone. Po wojnie losy zrujnowanego regionu pozostawały niepewne, o jego przyszłości rozstrzygnął plebiscyt, którego wynik zdecydował o przynależności Mazur do państwa niemieckiego.

Dalsze dzieje Ełku i okolic ściśle się wiążą z historią Niemiec. Tereny mazurskie najpierw odczuły skutki kryzysu ekonomicznego lat międzywojennych, później ideologii hitlerowskiej z hasłami "wojny totalnej" i "spalonej ziemi". Rok 1945 zamknął wschodniopruski rozdział w historii Ełku i miejscowości z nim związanych. Ofensywa wojsk sowieckich z końca stycznia wywołała popłoch wśród mieszkańców regionu. Większość z nich opuściła domostwa i uciekła na zachód. Skalę zjawiska uzmysłowić mogą liczby dotyczące Ełku: w 1939 roku mieszkało w nim 16.243 osób, w lipcu 1945 r. przebywało tu 1.765 osób, w tym 350 Niemców. Przez kilka miesięcy wyludnionymi terenami administrowały sowieckie komendantury wojenne. W kwietniu 1945 r. ukonstytuowały się w Ełku władze powiatowe, którymi kierował starosta Władysław Niksa. Rozpoczął się najnowszy etap w historii tych ziem. Jego pierwsze lata zajęło zasiedlanie opuszczonych gospodarstw przez repatriantów z Kresów oraz ludność z pobliskich regionów: Łomżyńskiego i Suwalszczyzny. Z resztkami autochtonów przybysze utworzyli nową społeczność. Ważną rolę w jej integracji odegrały struktury administracyjne. Do 1950 roku obowiązywała w Polsce - w ogólnym zarysie - przedwojenna struktura administracji publicznej. Ważną rolę pełniły w niej gminy - jednostki samorządu terytorialnego znane w Polsce już w XII wieku. Ich konstrukcję prawną w II Rzeczypospolitej ustalono w 1933 roku. Reforma z roku 1950 zniósła samorządowość gmin, czyniąc gminne rady narodowe organami władzy państwowej. Cztery lata później gminy zlikwidowano, zastępując je gromadami. Na terenie powiatu ełckiego istniało 15 gromad. Przetrwały one do lat 70. XX w. W roku 1973 przywrócono gminy; na czele każdej z nich stanął naczelnik - urzędnik administracji państwowej. Przemiany ostatnich lat nie wpłynęły na kształt terytorialny gminy, zmieniły jednak jej sytuację prawną: stała się jednostką samorządową, a na jej czele stanął wójt.

7.2. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Na terenie gminy Ełk znajduje się 27 obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną wynikającą z ujęcia ich w rejestrze zabytków województwa warmińsko-mazurskiego, prowadzonym przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Jeden spośród nich nie istnieje, lecz do dnia sporządzenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Ełk nie toczyło się postępowanie w sprawie wykreślenia go z rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego. Nieistniejący obiekt, włączony do GEZ do czasu wykreślenia go z rejestru zabytków to:

- Oracze 3, dom drewniany, A-588 z 27.11.1966 r.

Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków
Bajtkowo 11	kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki, parafialny p.w. Matki Bożej Różańcowej w zespole sakralnym	A-2761 z 10.03.1989 r. oraz A-3824 z 26.05.1995 r.
Bajtkowo 11	plebania murowana w zespole sakralnym kościoła parafialnego	A-3824 z 26.05.1995 r.
Bajtkowo, dz. nr 221	kwatery wojenna z czasów I wojny światowej	A-3689 z 5.05.1994 r.
Bajtkowo, dz. nr 117	cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej	A-3690 z 5.05.1994 r.
Bartosze, dz. nr 129/1	mogiła zbiorowa żołnierzy rosyjskich z czasów I wojny światowej	A-3216 z 15.11.1991 r.
Chełchy, dz. nr 2/1	cmentarz ewangelicki, dawny	A-2616 z 11.01.1989 r.
Chrzanowo, dz. nr 93	cmentarz ewangelicki, dawny razem z drogą dojazdową	A-3823 z 26.05.1995 r.
Karbowskie, dz. nr 91	cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej	A-3691 z 5.05.1994 r.
Lega, dz. nr 18/2, 187, 188/1	park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	A-1984 z 31.03.1987 r.
Lega, dz. nr 255	cmentarz ewangelicki, dawny	A-3171 z 27.06.1991 r.
Mrozy, dz. 556 (d. Ełk, ul. Kolejowa)	cmentarz wojenny żołnierzy rosyjskich z czasów I wojny światowej	A-3408 z 26.10.1992 r.
Nowa Wieś Ełcka, ul. Małeckich, dz. nr 39/5 i 75/1	młyn wodny w zespole młyńskim	A-3504 z 24.05.1993 r.
Oracze 3	dom	A-588 z 27.11.1966 r.
Oracze 11	dom	A-590 z 27.11.1966 r.
Ruska Wieś, dz. nr 14/19	park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	A-2590 z 12.12.1988 r.
Rymki, dz. nr 7/54	cmentarz ewangelicki, dawny	A-3516 z 31.05.1993 r.
Straduny, dz. nr 233	kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki, parafialny p.w. MB Królowej Korony Polskiej	A-594 z 30.11.1966 r.
Straduny, dz. nr 198	bryła i elewacja (także rampa znajdująca się od strony elewacji frontowej – północnej) budynku dawnego młyna, następnie magazynu	A-4477 z 26.09.2007 r.

	zbożowego	
Straduny, dz. nr 211/51, 211/69, 211/70	zespół dworsko-folwarczny: - gorzelnia - obora I - obora II - obora III - cieleńnik-magazyn - lamus	A-3885 z 24.04.1996 r.
Straduny, dz. nr 197/2, 211/54	park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	A-1603 z 12.11.1985 r. oraz A-3885 z 24.04.1996 r.
Straduny, dz. nr 44	cmentarz ewangelicki, dawny	A-3162 z 27.06.1991 r.
Straduny, dz. nr 270	cmentarz ewangelicki, dawny	A-3185 z 2.09.1991 r.
Szarek, dz. nr 140 i 141	cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej łącznie z aleją prowadzącą na cmentarz	A-3214 z 15.11.1991 r.
Szeligi, dz. nr 25	cmentarz ewangelicki, dawny	A-3167 z 27.06.1991 r.
Śniepie, dz. nr 16, 17, 24, 25, 26	dwie zbiorowe mogiły żołnierzy niemieckich i rosyjskich z czasów I wojny światowej na cmentarzu ewangelickim, dawnym	A-3215 z 15.11.1991 r.
Talusy, dz. nr 102	cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej	A-3182 z 23.08.1991 r.
Woszczele, dz. nr 210	cmentarz ewangelicki, dawny	A-3186 z 2.09.1991 r.

7.3. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Gminna ewidencja zabytków gminy Elk, poza zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków, obejmuje także obiekty nierejestrowe. W przewadze są to zabytki budownictwa murowanego w typie wiejskim (budynki mieszkalne), obiekty użyteczności publicznej oraz sakralne.

Adres	Obiekt
Bajtkowo nr 7 Bajtkowo nr 10 Bajtkowo, dz. nr 99, 100	zespół dworsko-folwarczny: - dwór - dom rządcy - owczarnia-stodoła - magazyn zbożowy - stajnia - stelmacharnia
Bajtkowo, dz. nr 97/1, 97/4,	park krajobrazowy w zespole dworsko-folwarcznym
Bajtkowo 16 Bajtkowo 16A Bajtkowo, dz. nr 102/5	zespół stacji kolejowej: - budynek dworca - budynek szaletu

	- budynek gospodarczy I - budynek gospodarczy II
Bajtkowo, dz. nr 82	cmentarz ewangelicki, dawny
Bajtkowo – Śniepie – Borki – Bobry – droga 65	aleja przydrożna
Barany 2	budynek mieszkalny, murowany
Barany 9	budynek szkolny, murowany
Barany 23	zagroda: - budynek mieszkalny, murowany - budynek mieszkalny, murowano-drewniany
Barany, dz. nr 611	cmentarz ewangelicki dawny z 2 mogiłami wojennymi z czasów I wojny światowej
Bartosze, dz. nr 131, 132/3 lub 132/4	cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej
Bartosze, dz. nr 55	cmentarz ewangelicki, dawny
Bartosze, dz. nr 45	cmentarz ewangelicki, dawny
Bienie , dz. nr 20	cmentarz ewangelicki, dawny
Borki , dz. nr 5/14	zespół dworsko-folwarczny: - wozownia - stajnia - obora-magazyn zbożowy
Buniaki 1 , dz. nr 143/11	zespół dworsko-folwarczny: - dwór - stajnia - magazyn paszowy - jałownik - stodoła
Buczki , dz. nr 109	cmentarz ewangelicki, dawny
Chelchy 21	dom
Chelchy 26	budynek szkolny, murowany
Chelchy 31 oraz dz. nr 90/5	zespół dworsko-folwarczny I (wsch. brzeg Legi): - dwór - jałownik - stodoła
Chelchy 30 dz. nr 19/16 oraz dz. nr 19/17, 24/1, 27	zespół dworsko-folwarczny II (zach. brzeg Legi): - dwór - stodoła - dwie obory - kuźnia
Chojniak , dz. nr 283/37	zespół dworsko-folwarczny: - stodoła - jałownik - magazyn (silos) - stajnia

	- pozostałości parku
Chruściele , dz. nr 41	cmentarz ewangelicki, dawny z mogiła wojenną z czasów I wojny światowej
Chrzanowo 1	szkoła, ob. cerkiew grekokatolicka
Chrzanowo 15	dom pracowników kolejowych
Chrzanowo, dz. nr 50/2 i 51	cmentarz ewangelicki, rodzinny, dawny
Ciernie , dz. nr 181	cmentarz ewangelicki, dawny
Czaple , dz. nr 16	cmentarz ewangelicki, dawny
Guzki, dz. nr 188	cmentarz ewangelicki, dawny
Kałęczyny 32, 33 i 34	zespół dworsko-folwarczny: - dwór - obora - dwojak - dwojak - relikty parku
Kałęczyny, dz. nr 77	cmentarz ewangelicki, dawny
Kałęczyny, dz. nr 66	cmentarz ewangelicki, dawny
Konieczki 2 oraz dz. nr 43, 49/2, 49/4, 49/6	zespół dworsko-folwarczny: - czworak (Konieczki 2) - relikty parku krajobrazowego
Krokocie 4	szkoła, ob. budynek nieużytkowany
Krokocie 18	dom
Krokocie, dz. nr 16	cmentarz ewangelicki, dawny z mogiłami wojennymi z czasów I wojny światowej
Lega 1	budynek szkolny
Lega 7 Lega 8 oraz dz. nr 18/3	zespół dworsko-folwarczny Lega I, połud. część wsi: - dwór (Lega 8) - jałownik magazyn zbożowy - dom (Lega 7)
Lega 11	zespół dworsko-folwarczny (Lega II, półn. część wsi): - dwór (Lega 11) - stajnia (Lega 11)
Lega PGR, dz. nr 16/2	cmentarz ewangelicki, dawny
Lega, dz. nr 689 (przy drodze)	cmentarz ewangelicki, dawny
Lega, dz. nr 674 (w lesie)	cmentarz ewangelicki, dawny
Lepaki Małe , dz. nr 17	cmentarz ewangelicki, dawny
Lepaki Wielkie , dz. nr 26	cmentarz ewangelicki, dawny
Lepaki Wielkie, dz. nr 60	cmentarz ewangelicki, dawny
Maleczewo	zespół dworsko-folwarczny:

nr 7 i 9 dz. nr 23, 24, 25, 26, 27, 28	- obora I, dz. nr 23 i 25 - obora II, dz. nr 26 - chlewnia, dz. nr 25 - kuźnia, dz. nr 24 - dom-budynek gospodarczy (Maleczewo 9) ~~- dwojak (Maleczewo 6)~~ - trojak (Maleczewo 7) - park krajobrazowy, dz. nr 25, 26, 27, 28
Maleczewo, dz. nr 68	cmentarz ewangelicki, dawny
Malinówka 5	budynek mieszkalny, murowany
Malinówka 10	budynek mieszkalny, murowany
Malinówka 11	budynek mieszkalny, murowany
Malinówka – Bałamutowo – droga nr 1857N	aleja przydrożna
Malinówka Wielka , dz. nr 1	cmentarz ewangelicki, dawny
Miluki , dz. nr 612	cmentarz ewangelicki, dawny
Miluki, dz. nr 20/2	cmentarz ewangelicki, dawny z mogiłą zbiorową żołnierzy rosyjskich z czasów I wojny światowej
Mołdzie , dz. nr 22	cmentarz ewangelicki, dawny
Mostołty 17	zagroda (dom + dwa budynki gospodarcze)
Mrozy Wielkie , dz. nr 127	cmentarz ewangelicki, dawny
Nowa Wieś Ełcka , ul. Ełcka 18	budynek szkolny
Nowa Wieś Ełcka, ul. Małeckich 4	zespół młyński: - dwór - relikty parku
Nowa Wieś Ełcka, ul. Małeckich 30	budynek mieszkalny, ob. dom kultury
Nowa Wieś Ełcka, ul. Szosa Bajtkowska 2	zespół dworsko-folwarczny: - dwór - chlewnia - stajnia - magazyn zbożowy
Nowa Wieś Ełcka, dz. nr 248	mogiła wojenna z czasów I wojny światowej
Nowa Wieś Ełcka, dz. nr 40/1	mogiła wojenna z czasów I wojny światowej
Nowa Wieś Ełcka, dz. nr 84	cmentarz ewangelicki z kwaterą wojenną z czasów I wojny światowej)
Nowa Wieś Ełcka – Drygały – Biała Piska (667N, w granicach gminy)	aleja przydrożna (chroniona jako element krajobrazu kulturowego)
Oracze 19	dom drewniany
Oracze 24	dom
Oracze 31	dom, ob. dom-zajazd + budynek gospodarczy
Oracze, dz. nr 547	cmentarz ewangelicki, dawny
Oracze, dz. nr 14	cmentarz ewangelicki, dawny
Piaski 9	dom

Piaski 19	szkoła, ob. pensjonat
Piaski, dz. nr 361/1	cmentarz ewangelicki, dawny
Pistki , dz. nr 64, 65, 66, 67/1, 70/1, 71, 72/1, 72/2, 73/1, 73/2, 73/3	zespół dworsko-folwarczny: - gorzelnia (Pistki 3) - stajnia (Pistki 13) - stodoła I - dom drewniany (Pistki 12) - relikty parku krajobrazowego
Pistki, dz. nr 76	cmentarz ewangelicki, rodzinny, dawny w zespole dworsko-folwarcznym
Płociczno 8	dom z datą 1936 w wystawce
Płociczno, dz. nr 154	cmentarz ewangelicki, dawny
Podgrodzie, dz. nr (d. Elk, ul. Zamkowa)	zespół dworsko-folwarczny: - dwór - brykociarnia - garaż - magazyn nawozów - magazyn zbożowy - obora - transformator - warsztat-kuźnia - pozostałości parku - cmentarz rodowy
Przykópka 19	dworzec – dom pracowników kolejowych
Przykópka, dz. nr 674	cmentarz ewangelicki, dawny
Przykópka, dz. nr 661	cmentarz ewangelicki, dawny
Przytuły , dz. nr 64	cmentarz ewangelicki, dawny
Regiel 17	dom
Regiel 51	dom
Regiel, dz. nr 165	cmentarz ewangelicki, dawny
Regielnica , dz. nr 46/39, 46/9,	zespół dworsko-folwarczny: - dwór (Regielnica 1) - stajnia - obora - cieleńnik - magazyn zbożowy - relikty parku krajobrazowego
Regielnica, dz. nr 187/1	cmentarz ewangelicki, dawny
Regielnica, dz. nr 39/1	cmentarz ewangelicki, dawny
Regielnica - Sordachy	aleja przydrożna
Rękusy , dz. nr 69/1 i 70	cmentarz ewangelicki, dawny
Romejki , dz. nr 113	cmentarz ewangelicki, dawny

Ropele , dz. nr 106	cmentarz ewangelicki, dawny
Rożyńsk 17	budynek szkolny
Rożyńsk, dz. nr 304/1	cmentarz ewangelicki, dawny
Rożyńsk – Bartosze (1852N)	aleja przydrożna wzdłuż drogi Zelki – Skomack Wielki – Rożyńsk – Bartosze – droga nr 16
Ruska Wieś , dz. nr 12/58	zespół dworsko-folwarczny: - dwór (Ruska Wieś 6) - stodoła - wiata-szopa - stajnia - obora - stolarnia
Ruska Wieś 2	czworak w zespole dworsko-folwarcznym, ob. sklep
Ruska Wieś 3	trojak w zespole dworsko-folwarcznym
Ruska Wieś 4	czworak w zespole dworsko-folwarcznym
Ruska Wieś 5	dom w zespole dworsko-folwarcznym
Rymki 10 , dz. nr 13	zespół dworsko-folwarczny: - układ przestrzenny - obora - stodoła
Rymki 8	sześciorak oraz budynek gospodarczy, murowano-drewniany w zespole dworsko-folwarcznym
Sajzy 9	szkoła, ob. placówka naukowa
Sajzy, dz. nr 22	cmentarz ewangelicki, dawny
Sędki 4	budynek mieszkalny, murowany
Sędki, dz. nr 702	cmentarz ewangelicki, dawny z mogiłą zbiorową z czasów I wojny światowej
droga nr 16 Sędki – Pisanica – Borzymy – granica województwa (Pomiany)	aleja przydrożna
Siedliska 52	budynek szkolny, murowany
Siedliska 67A	zespół stacji kolejowej Ełk-Zachód: - budynek dworca - budynek gospodarczy - budynek magazynu
Siedliska, dz. nr 86	cmentarz ewangelicki, dawny
Siedliska, dz. nr 276/3	cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej
Siedliska, dz. nr 250	mogiła zbiorowa, wojenna z czasów I wojny światowej
Straduny, ul. 1 Maja 1	dom
Straduny, ul. 1 Maja 7	dom młynarza, ob. pensjonat
Straduny, dz. nr 40	cmentarz ewangelicki, dawny
Straduny, w kierunku Malinówki	aleja przydrożna wzdłuż drogi 655 – Orłowo –

	Wronki – Połom - Straduny
Szarejki , dz. nr 36	cmentarz ewangelicki, dawny
Szarek 1, 2, 7 i 13 oraz dz. nr 118	zespół dworsko-folwarczny: - dwór (Szarek 13) - obora I (Szarek 13) - obora II (Szarek 13) - stodoła (Szarek 13) - dwojak (Szarek 1) - dwojak (Szarek 2) - dwojak (Szarek 7) - relikty parku, dz. nr 118
Szeligi 33	szkoła, ob. dom
Talki , dz. nr 15 i 16	cmentarz ewangelicki, dawny
Talusy 2	zespół dworsko-folwarczny: - dwór (Talusy 2) - stajnia - magazyn paszowy - czworak (Talusy 3) - dwojak (Talusy 4)
Talusy, dz. nr 64/5, 64/20 i 64/13	cmentarz ewangelicki, dawny
Tracze , dz. nr 12	cmentarz ewangelicki, rodzinny, dawny
Tracze, dz. nr 2	cmentarz ewangelicki, rodzinny, dawny
Ełk – Wiśniowo Ełckie – Kopiczki – granica województwa (Rajgród)	aleja przydrożna
Wysokie – Pisanica – Sypitki – Wiśniowo Ełckie – droga nr 1872N	aleja przydrożna
Wityny 12, 13, 14, 16, 18 oraz dz. nr 596, 603, 604/4	zespół dworsko-folwarczny: - dwór (Wityny 18) - magazyn zbożowy, dz. nr 596 - stodoła, dz. nr 596 - cieleńnik-stajnia, dz. nr 596 - czworak (Wityny 11) - czworak (Wityny 14) - czworak (Wityny 15) - czworak (Wityny 16) - park krajobrazowy, dz. nr 603, 604/3, 604/4
Wityny, dz. nr 565	cmentarz ewangelicki, dawny
Woszczele , ul. Lipowa 6	dworzec kolejowy
Woszczele, ul. Lipowa 7	dom pracowników kolejowych
Woszczele 1	zespół dworsko-folwarczny: - dwór - stodoła - stajnia-jałownik

	- obora
Zdedy 4	dom
Zdedy 9	szkoła, ob. dom
Zdedy, dz. nr 6	cmentarz ewangelicki, dawny

7.4. Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Etłk znajduje się 406 stanowisk archeologicznych, w tym jedno stanowisko archeologiczne objęte ochroną prawną:

L.p.	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. w miejscowości	Nr stan. na obszarze	Funkcja i chronologia
1.	Bajtkowo	25-78	1	1	grodzisko, średniowiecze (XIII – XV w.)
2.	Bajtkowo	24-78	2	31	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ osada, wczesna epoka żelaza
3.	Bajtkowo	24-78	3	32	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich
4.	Bajtkowo	24-78	4	33	obozowisko, epoka kamienia
5.	Bajtkowo	25-78	5	3	osada, średniowiecze
6.	Bajtkowo	25-78	6	4	ślad osadnictwa, późne średniowiecze
7.	Bajtkowo	25-78	7	5	ślad osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza
8.	Bajtkowo	25-78	8	6	ślad osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza
9.	Bajtkowo	25-78	9	7	1/ ślad osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza 2/ osada, późne średniowiecze
10.	Barany	24-79	1	4	?, okres rzymski
11.	Barany	23-78	2	9	obozowisko, paleolit i mezolit
12.	Barany	24-79	3	5	ślad osadnictwa, epoka kamienia – epoka żelaza
13.	Barany	24-79	4	6	ślad osadnictwa, neolit – wczesna epoka brązu
14.	Barany	24-79	5	7	ślad osadnictwa, mezolit - epoka brązu
15.	Barany	24-79	6	8	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 2/ osada?, okres nowożytny
16.	Barany	23-79	7	43	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
17.	Barany	24-78	8	1	osada, okres lateński

18.	Barany	24-78	9	6	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ osada, okres wpływów rzymskich 3/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 4/ ślad osadnictwa, średniowiecze 5/ osada, późne średniowiecze 6/ osada, okres nowożytny 7/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona
19.	Barany	24-78	10	7	osada, okres nowożytny
20.	Bartosze	23-78	1	14	cmentarzysko, późny okres wpływów rzymskich
21.	Bartosze	23-78	2	15	ślad osadnictwa, późne średniowiecze
22.	Bartosze	23-78	3	16	ślad osadnictwa, neolit
23.	Bartosze	23-78	4	17	obozowisko, epoka kamienia
24.	Bartosze	23-78	5	18	obozowisko, epoka kamienia
25.	Białojany	24-77	1	19	osada, okres wpływów rzymskich – okres wędrówek ludów
26.	Białojany	24-77	2	20	ślad osadnictwa, późny paleolit
27.	Białojany	24-77	3	21	ślad osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza
28.	Białojany	24-77	4	22	1/ ślad osadnictwa, wczesna epoka żelaza – okres wpływów rzymskich 2/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich – okres wędrówek ludów 3/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 4/ osada, późne średniowiecze
29.	Białojany	24-77	5	23	?, ?
30.	Bienie	22-78	1	5	osada, wczesna epoka żelaza
31.	Bienie	22-78	2	27	obozowisko, epoka kamienia
32.	Bienie	23-78	3	11	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
33.	Borki	25-78	1	2	osada nawodna, wczesna epoka żelaza
34.	Borki	25-78	2	18	1/ ślad osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
35.	Borki	25-78	3	19	1/ ślad osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza 2/ osada, okres nowożytny
36.	Borki	25-78	4	20	ślad osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza
37.	Buczki	23-79	1	14	grodzisko?, wczesne średniowiecze?
38.	Buczki	22-80	2	5	kurhan?, chronologia nieokreślona

39.	Buczki	23-79	3	16	śląd osadnictwa, późne średniowiecze
40.	Buczki	23-79	4	15	1/ grodzisko?, wczesne średniowiecze? 2/ osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
41.	Buczki	23-79	5	34	1/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona 2/ osada, okres nowożytny (od XVI w.)
42.	Chełchy	21-80	1	2	śląd osadnictwa, epoka kamienia
43.	Chełchy	21-80	2	3	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, epoka brązu lub epoka żelaza
44.	Chełchy	21-80	3	4	śląd osadnictwa, okres nowożytny
45.	Chełchy	21-80	4	10	śląd osadnictwa, epoka kamienia
46.	Chełchy	21-80	5	11	osada, późny okres wpływów rzymskich
47.	Chełchy	21-80	6	18	1/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
48.	Chełchy	21-80	7	19	śląd osadnictwa, okres wędrówek ludów
49.	Chełchy	22-80	8	10	śląd osadnictwa, epoka kamienia
50.	Chełchy	22-80	9	16	śląd osadnictwa, okres średniowieczny
51.	Chełchy	22-80	10	17	1/ ślad osadnictwa, okres średniowieczny 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
52.	Chełchy	22-80	11	18	1/ ślad osadnictwa, okres średniowieczny 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
53.	Chełchy	22-80	12	19	śląd osadnictwa, okres średniowieczny
54.	Chełchy	22-80	13	20	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres średniowieczny
55.	Chruściele	23-78	1	5	obozowisko, paleolit i mezolit
56.	Chruściele	23-78	2	6	obozowisko, mezolit
57.	Chruściele	23-78	3	7	obozowisko, mezolit
58.	Chruściele	23-78	4	23	osada, średniowiecze
59.	Chruściele	23-78	5	24	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ osada, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
60.	Chruściele	23-78	6	25	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
61.	Chruściele	23-78	7	26	obozowisko, epoka kamienia
62.	Chrzanowo	22-78	1	28	obozowisko, epoka kamienia
63.	Ciernie	24-78	1	34	obozowisko, epoka kamienia
64.	Czaple	21-80	1	5	śląd osadnictwa, okres średniowieczny

65.	Czaple	21-80	2	6	1/ osada, późne średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, XIX w.
66.	Czaple	21-80	3	7	ślad osadnictwa, XIX w.
67.	Czaple	21-79	4	42	1/ ślad osadnictwa, średniowiecze 2/ osada, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
68.	Giże	23-80	1	22	ślad osadnictwa, epoka kamienia
69.	Giże	23-80	2	23	ślad osadnictwa, mezolit – epoka brązu
70.	Giże	23-80	3	24	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia – wczesna epoka brązu 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze
71.	Giże	23-80	4	25	1/ obozowisko – osada?, mezolit – epoka brązu 2/ osada, wczesny okres wpływów rzymskich
72.	Giże	23-80	5	30	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
73.	Giże	23-80	6	36	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ osada, późne średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
74.	Giże	24-80	7	6	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 2/ osada, późne średniowiecze
75.	Guzki	23-77	1	31	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich
76.	Guzki	23-77	2	32	ślad osadnictwa, epoka kamienia
77.	Guzki	23-77	3	33	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona
78.	Karbowskie	24-78	2	22	1/ osada, neolit 2/ ślad osadnictwa, wczesna epoka żelaza
79.	Karbowskie	24-78	3	23	obozowisko, epoka kamienia
80.	Karbowskie	24-78	4	24	obozowisko, epoka kamienia
81.	Karbowskie	24-78	5	25	obozowisko, epoka kamienia
82.	Karbowskie	24-78	6	26	obozowisko, epoka kamienia
83.	Karbowskie	24-78	7	27	obozowisko, epoka kamienia
84.	Karbowskie	24-78	8	28	obozowisko, epoka kamienia
85.	Karbowskie	24-78	9	29	obozowisko, epoka kamienia
86.	Karbowskie	24-78	10	30	obozowisko, epoka kamienia
87.	Konieczki	22-79	1	46	obozowisko, epoka kamienia
88.	Konieczki	22-79	2	50	1/ ślad osadnictwa, późny paleolit 2/ ślad osadnictwa, średniowiecze

89.	Koziki	23-80	1	12	1/ osada, okres nowożytny 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze
90.	Koziki	23-80	2	13	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 2/ osada, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
91.	Koziki	23-80	3	37	1/ ślad osadnictwa, późny paleolit 2/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza
92.	Koziki	23-80	4	38	1/ osada, późne średniowiecze 2/ osada, okres nowożytny
93.	Krokocie	22-79	1	26	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia – epoka brązu 2/ osada, wczesne średniowiecze 3/ osada?, średniowiecze 4/ osada?, okres nowożytny
94.	Krokocie	22-79	2	27	ślad osadnictwa, mezolit – epoka brązu
95.	Krokocie	22-79	3	28	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ osada?, średniowiecze
96.	Krokocie	22-79	4	32	ślad osadnictwa, epoka kamienia
97.	Krokocie	22-79	5	33	ślad osadnictwa, epoka kamienia
98.	Krokocie	21-79	6	43	obozowisko, epoka kamienia
99.	Lega	22-80	1	2	kopiec – grodzisko?, wczesne średniowiecze?
100.	Lega	22-80	2	3	osada?, okres starożytny
101.	Lega	22-80	3	7	ślad osadnictwa, epoka kamienia
102.	Lega	22-80	4	8	ślad osadnictwa, epoka kamienia
103.	Lega	22-80	5	9	ślad osadnictwa, epoka kamienia
104.	Lega	22-80	6	11	ślad osadnictwa, okres nowożytny
105.	Lega	22-80	7	12	ślad osadnictwa, epoka kamienia
106.	Lega	22-80	8	14	1/ ślad osadnictwa, okres średniowieczny 2/ osada, okres nowożytny
107.	Lega	22-80	9	15	1/ ślad osadnictwa, okres starożytny 2/ osada ?, późne średniowiecze
108.	Lega	22-80	10	41	grodzisko?, wczesne średniowiecze
109.	Lega	22-80	11	42	ślad osadnictwa, neolit
110.	Lepaki Wielkie	23-78	1	1	osada, wczesne średniowiecze
111.	Lepaki Wielkie	23-78	2	10	?, ?
112.	Lepaki Wielkie	23-77	3	16	1/ osada, okres wpływów rzymskich 2/ osada, okres nowożytny
113.	Lepaki Wielkie	23-77	4	17	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, wczesne średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, średniowiecze

114.	Lepaki Wielkie	23-77	5	18	śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich
115.	Malinówka Wielka	21-78	1	1	kurhan, wczesna epoka żelaza
116.	Malinówka Wielka	21-78	2	2	kopiec – cmentarz?, okres nowożytny?
117.	Malinówka Wielka	21-78	3	3	grodzisko, wczesne średniowiecze
118.	Malinówka Wielka	21-78	4	38	1/ osada, późna faza wczesnego średniowiecza – średniowiecze 2/ osada, okres nowożytny
119.	Malinówka Wielka	21-78	5	43	1/ osada, średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
120.	Malinówka Wielka	21-78	6	44	śląd osadnictwa, średniowiecze
121.	Malinówka Wielka	21-78	7	45	śląd osadnictwa, późne średniowiecze
122.	Malinówka Wielka	21-78	8	46	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
123.	Malinówka Wielka	21-78	9	47	śląd osadnictwa, epoka kamienia
124.	Małkinie	22-78	1	4	obozowisko, późny paleolit - mezolit
125.	Małkinie	22-78	2	25	obozowisko, epoka kamienia
126.	Małkinie	22-78	3	26	1/ ślad osadnictwa, wczesna epoka żelaza 2/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona
127.	Mąki	24-78	1	3	osada, wczesne średniowiecze
128.	Mąki	24-78	2	4	osada, okres późnolateński i rzymski
129.	Mąki	24-78	3	5	osada, wczesne średniowiecze
130.	Mąki	24-78	4	10	megalit?, neolit?
131.	Mąki	24-78	5	11	obozowisko, epoka kamienia
132.	Mąki	24-78	6	12	obozowisko, epoka kamienia
133.	Mąki	24-78	7	13	kurhan?, wczesna epoka żelaza?
134.	Miluki	22-79	1	1	osada, mezolit - neolit
135.	Miluki	22-79	2	18	1/ obozowisko, neolit – epoka brązu 2/ osada, okres wpływów rzymskich 3/ osada, wczesne średniowiecze 4/ osada, średniowiecze 5/ osada, okres nowożytny
136.	Miluki	22-79	3	19	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ osada, wczesne średniowiecze 3/ osada, średniowiecze 4/ osada, okres nowożytny
137.	Miluki	22-79	4	20	1/ osada, mezolit – neolit 2/ osada, epoka brązu – wczesna epoka żelaza 3/ cmentarzysko, okres wpływów rzymskich 4/ osada, wczesne średniowiecze

					5/ osada, średniowiecze 6/ osada, okres nowożytny 7/ ślad osadnictwa, ?
138.	Miluki	22-79	5	25	ślad osadnictwa, średniowiecze
139.	Miluki	22-79	6	35	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, wczesne średniowiecze – średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
140.	Miluki	22-79	7	36	ślad osadnictwa, epoka kamienia
141.	Miluki	22-79	8	37	ślad osadnictwa, epoka kamienia – epoka brązu
142.	Miluki	22-79	9	38	1/ obozowisko, epoka kamienia – epoka brązu 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
143.	Miluki	22-79	10	39	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka brązu 2/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich? 3/ ślad osadnictwa, średniowiecze 4/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
144.	Miluki	22-79	11	40	1/ obozowisko, mezolit – wczesna epoka brązu 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze? 3/ osada?, średniowiecze 4/ osada?, okres nowożytny
145.	Miluki	22-79	12	41	1/ obozowisko?, epoka kamienia – epoka brązu 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
146.	Miluki	22-79	13	42	osada, średniowiecze
147.	Miluki	22-79	14	43	ślad osadnictwa, mezolit – epoka brązu
148.	Miluki	22-79	15	44	1/ obozowisko, mezolit – epoka brązu 2/ ślad osadnictwa, starożytność
149.	Miluki	22-79	16	45	1/ obozowisko, mezolit – neolit 2/ osada, średniowiecze 3/ osada?, okres nowożytny
150.	Miluki	22-79	17	47	ślad osadnictwa, epoka kamienia
151.	Miluki	22-79	18	48	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
152.	Miluki	22-79	19	49	1/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich? 2/ ślad osadnictwa, średniowiecze
153.	Miluki	22-79	20	59	1/ ślad osadnictwa, mezolit?

					2/ osada?, wczesne średniowiecze 3/ osada, wczesne średniowiecze – średniowiecze 4/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
154.	Miluki	22-79	21	60	1/ obozowisko, późny paleolit? 2/ obozowisko, mezolit – epoka brązu 3/ osada, wczesne średniowiecze 4/ osada, średniowiecze – późne średniowiecze 5/ osada, okres nowożytny
155.	Mołdzie	23-77	1	6	osada, wczesne średniowiecze
156.	Mołdzie	23-78	2	12	osada, okres nowożytny
157.	Mołdzie	23-78	3	13	obozowisko, epoka kamienia
158.	Mołdzie	23-77	4	34	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny (XVI – XVII w.)
159.	Mołdzie	23-77	5	35	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, okres nowożytny (XVII – XVIII w.)
160.	Mołdzie	23-77	6	36	ślad osadnictwa, pradzieje
161.	Mołdzie	23-77	7	37	ślad osadnictwa, epoka kamienia
162.	Mołdzie	23-77	8	38	ślad osadnictwa, epoka kamienia
163.	Mrozy Wielkie	23-79	1	17	grodzisko?, wczesne średniowiecze?
164.	Mrozy Wielkie	23-79	2	18	osada?, późne średniowiecze – okres nowożytny
165.	Mrozy Wielkie	23-79	3	19	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ osada?, okres nowożytny
166.	Mrozy Wielkie	23-79	4	20	osada, epoka kamienia
167.	Mrozy Wielkie	23-79	5	24	1/ ślad osadnictwa, późny paleolit – mezolit 2/ ślad osadnictwa, średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
168.	Mrozy Wielkie	23-79	6	25	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
169.	Mrozy Wielkie	23-79	7	27	ślad osadnictwa, epoka kamienia
170.	Mrozy Wielkie	23-79	8	28	ślad osadnictwa, mezolit
171.	Mrozy Wielkie	23-79	9	29	1/ ślad osadnictwa, średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
172.	Mrozy Wielkie	23-79	10	30	ślad osadnictwa, epoka kamienia
173.	Mrozy Wielkie	23-79	11	31	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
174.	Niekrasze	25-78	1	8	obozowisko, mezolit – wczesna epoka żelaza
175.	Niekrasze	25-78	2	9	ślad osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza

176.	Niekrasze	25-78	3	10	śląd osadnictwa, mezolit - neolit
177.	Niekrasze	25-78	4	11	obozowisko, mezolit – wczesna epoka żelaza
178.	Nowa Wieś Ełcka	24-79	2	1	śląd osadnictwa, okres nowożytny
179.	Nowa Wieś Ełcka	24-79	3	2	?, ?
180.	Nowa Wieś Ełcka	24-79	4	3	1/ osada, późne średniowiecze 2/ śląd osadnictwa, okres nowożytny
181.	Nowa Wieś Ełcka	24-79	5	11	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia – epoka żelaza 2/ osada, późne średniowiecze
182.	Nowa Wieś Ełcka	24-79	6	12	1/ śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze (faza późniejsza) 2/ osada, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
183.	Nowa Wieś Ełcka	24-79	7	13	1/ obozowisko, mezolit 2/ obozowisko – osada, mezolit – epoka żelaza 3/ śląd osadnictwa, wczesna epoka żelaza – okres wędrówek ludów 4/ osada, wczesne średniowiecze 5/ osada, późne średniowiecze 6/ osada, okres nowożytny
184.	Nowa Wieś Ełcka	24-79	8	14	1/ śląd osadnictwa, mezolit 2/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze
185.	Nowa Wieś Ełcka	24-79	9	15	osada, późne średniowiecze
186.	Nowa Wieś Ełcka	24-79	10	17	1/ śląd osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze 3/ śląd osadnictwa, okres nowożytny
187.	Nowa Wieś Ełcka	24-78	11	2	znalezisko luźne, wczesne średniowiecze
188.	Nowa Wieś Ełcka	24-78	12	14	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich 3/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
189.	Nowa Wieś Ełcka	24-78	13	15	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze
190.	Nowa Wieś Ełcka	24-78	14	16	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny 3/ śląd osadnictwa, chronologia nieokreślona
191.	Nowa Wieś Ełcka	24-78	15	17	1/ osada, średniowiecze 2/ osada, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
192.	Nowa Wieś Ełcka	24-78	16	18	strażnica?, wczesne średniowiecze?

193.	Oracze	22-79	1	7	śląd osadnictwa, średniowiecze
194.	Oracze	22-79	2	8	1/ ślad osadnictwa, mezolit 2/ osada, średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
195.	Oracze	22-79	3	9	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 2/ osada, średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
196.	Oracze	22-79	4	11	kurhan?, ?
197.	Oracze	22-79	5	12	1/ osada, okres wpływów rzymskich 2/ osada, wczesne średniowiecze – średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
198.	Oracze	22-79	6	13	kurhan?, ?
199.	Oracze	22-79	7	16	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia – epoka żelaza 2/ ślad osadnictwa, późny okres wpływów rzymskich – okres wędrówek ludów 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
200.	Oracze	22-79	8	17	1/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich? 2/ ślad osadnictwa, średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
201.	Oracze	22-79	9	55	osada?, średniowiecze
202.	Oracze	22-79	10	56	1/ osada?, średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
203.	Oracze	22-78	12	29	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, wczesna epoka żelaza 3/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich 4/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona
204.	Oracze	22-78	13	30	obozowisko, epoka kamienia
205.	Piaski	21-78	1	5	osada?, wczesne średniowiecze
206.	Piaski	21-78	2	6	śląd osadnictwa, epoka kamienia
207.	Piaski	21-78	3	13	śląd osadnictwa, średniowiecze
208.	Piaski	21-78	4	14	huta szkła, od XVI w.
209.	Piaski	21-78	5	15	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ ślad osadnictwa, średniowiecze 3/ osada?, okres nowożytny
210.	Piaski	21-78	6	16	śląd osadnictwa, okres nowożytny
211.	Piaski	21-78	7	17	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza

212.	Piaski	21-78	8	18	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ osada, średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
213.	Piaski	21-78	9	19	ślad osadnictwa, okres nowożytny
214.	Piaski	21-78	10	20	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
215.	Piaski	21-78	11	21	ślad osadnictwa, średniowiecze
216.	Piaski	21-78	12	22	1/ osada, średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
217.	Piaski	21-78	13	23	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
218.	Piaski	21-78	14	24	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, okres wędrówek ludów – wczesne średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, średniowiecze 4/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
219.	Pistki	24-77	1	2	znalezisko luźne, epoka brązu
220.	Pistki	24-77	2	3	?, ?
221.	Pistki	23-77	3	5	cmentarzysko kurhanowe, okres wpływów rzymskich
222.	Pistki	23-77	4	39	1/ osada, epoka kamienia 2/ osada, okres wpływów rzymskich
223.	Pistki	23-77	5	40	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona
224.	Pistki	24-78	6	5	1/ ślad osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza 2/ osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
225.	Pistki	24-77	6	5	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
226.	Pistki	24-77	7	6	ślad osadnictwa, okres nowożytny
227.	Płociczno	21-79	1	12	cmentarzysko, okres wpływów rzymskich
228.	Płociczno	21-79	2	13	ślad osadnictwa, późny paleolit
229.	Płociczno	21-79	3	14	osada – osiedle nawodne, wczesna epoka żelaza?
230.	Płociczno	21-79	4	15	osada?, IX – XIII w.
231.	Płociczno	21-79	5	16	kurhan?, wczesna epoka żelaza
232.	Płociczno	21-79	6	41	ślad osadnictwa, późne średniowiecze
233.	Przykopka	22-80	1	21	ślad osadnictwa, epoka brązu lub epoka żelaza
234.	Przykopka	22-79	2	29	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka

					brązu 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze? 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
235.	Przykopka	22-79	3	30	śląd osadnictwa, średniowiecze
236.	Przykopka	22-79	4	31	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
237.	Przykopka	22-79	5	34	1/ osada, wczesne średniowiecze 2/ osada, średniowiecze
238.	Przykopka	23-79	6	33	śląd osadnictwa, epoka kamienia
239.	Przykopka	23-79	7	35	osada, okres nowożytny
240.	Przykopka	23-79	8	36	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
241.	Przykopka	23-79	9	37	śląd osadnictwa, późny paleolit - mezolit
242.	Przykopka	23-79	10	38	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
243.	Przykopka	23-79	11	39	śląd osadnictwa, mezolit – epoka żelaza
244.	Przytuły	21-79	1	9	osada, późna epoka brązu
245.	Przytuły	21-79	2	10	śląd osadnictwa?, młodsza epoka brązu
246.	Przytuły	21-79	3	11	cmentarzysko kurhanowe, wczesna epoka żelaza
247.	Przytuły	21-79	4	32	1/ osada, okres wpływów rzymskich 2/ osada, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
248.	Przytuły	21-79	5	33	obozowisko, epoka kamienia
249.	Przytuły	21-79	6	34	1/ ślad osadnictwa, średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
250.	Przytuły	21-79	7	35	1/ ślad osadnictwa, pradzieje 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze
251.	Przytuły	21-79	8	36	śląd osadnictwa, późne średniowiecze
252.	Przytuły	21-79	9	37	obozowisko, epoka kamienia
253.	Przytuły	21-79	10	38	obozowisko, epoka kamienia
254.	Przytuły	21-79	11	39	śląd osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
255.	Przytuły	21-79	12	40	kurhan?, chronologia nieokreślona
256.	Regiel	24-79	1	20	1/ osada, późne średniowiecze 2/ osada?, okres nowożytny
257.	Regiel	24-79	2	21	śląd osadnictwa, epoka kamienia
258.	Regiel	24-79	3	22	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze
259.	Regiel	23-79	4	26	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
260.	Regiel	24-80	5	1	1/ ślad osadnictwa, mezolit – neolit

					2/ osada, okres nowożytny
261.	Regiel	24-80	6	2	śląd osadnictwa, mezolit - neolit
262.	Regiel	24-80	7	3	1/ obozowisko, mezolit – wczesna epoka żelaza 2/ osada, okres nowożytny 3/ śląd osadnictwa, chronologia nieokreślona
263.	Regiel	24-80	8	4	1/ obozowisko, mezolit – wczesna epoka żelaza 2/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
264.	Regielnica	23-79	1	13	kurhan, chronologia nieokreślona
265.	Regielnica	23-80	2	15	śląd osadnictwa, neolit – wczesna epoka brązu
266.	Regielnica	23-79	3	23	1/ śląd osadnictwa, chronologia nieokreślona 2/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze 3/ osada?, okres nowożytny
267.	Rękusy	23-78	1	3	znalezisko luźne, neolit
268.	Rogale	23-77	3	13	osada, neolit
269.	Rogale	23-77	4	14	śląd osadnictwa, neolit
270.	Rogale	23-77	5	15	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, okres wpływów rzymskich
271.	Rożyńsk	23-77	1	2	osada, neolit
272.	Rożyńsk	23-77	2	3	znalezisko luźne, neolit?
273.	Rożyńsk	23-77	3	4	obozowisko, mezolit
274.	Rożyńsk	23-77	4	24	1/ osada, okres wpływów rzymskich 2/ osada, wczesne średniowiecze 3/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze
275.	Rożyńsk	23-77	5	25	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, okres wpływów rzymskich 3/ śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze
276.	Rożyńsk	23-77	6	26	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, okres wpływów rzymskich
277.	Rożyńsk	23-77	7	27	śląd osadnictwa, epoka kamienia
278.	Rożyńsk	23-77	8	28	śląd osadnictwa, epoka kamienia
279.	Rożyńsk	23-77	9	29	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich 3/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze
280.	Rożyńsk	23-77	10	30	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, pradzieje 3/ osada, późne średniowiecze – okres nowożytny (XVI – XVII w.)
281.	Rydzewo	21-79	1	30	osada, okres nowożytny

282.	Rydzewo	21-79	2	31	strażnica?, średniowiecze?
283.	Rydzewo	20-79	3	5	obozowisko, epoka kamienia
284.	Rydzewo	20-79	4	6	kurhan?, epoka żelaza
285.	Sajzy	20-78	1	1	punkt osadniczy, mezolit?
286.	Sajzy	20-78	2	2	punkt osadniczy, okres nowożytny
287.	Sajzy	20-78	3	3	punkt osadniczy, epoka kamienia
288.	Sajzy	20-78	4	4	śląd osadnictwa, epoka kamienia
289.	Sajzy	20-78	5	5	śląd osadnictwa, epoka kamienia
290.	Sajzy	20-78	6	6	śląd osadnictwa, późny paleolit?
291.	Sajzy	20-78	7	7	śląd osadnictwa, okres nowożytny
292.	Sajzy	21-78	8	7	śląd osadnictwa, epoka kamienia
293.	Sajzy	21-78	9	8	śląd osadnictwa, epoka kamienia – epoka brązu
294.	Sajzy	21-78	10	9	śląd osadnictwa, epoka kamienia
295.	Sajzy	21-78	11	10	1/ śląd osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ śląd osadnictwa, wczesna epoka żelaza? 3/ osada, wczesne średniowiecze – średniowiecze – okres nowożytny
296.	Sajzy	21-78	12	11	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 3/ osada, późna faza wczesnego średniowiecza – średniowiecze 4/ osada, okres nowożytny 5/ huta szkła, od XVI w.
297.	Sajzy	21-78	13	12	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, okres nowożytny
298.	Sędki	22-80	1	4	grodzisko?, wczesne średniowiecze
299.	Sędki	22-80	2	6	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, średniowiecze 3/ śląd osadnictwa, okres nowożytny
300.	Sędki	22-80	3	13	1/ śląd osadnictwa, mezolit? 2/ śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze
301.	Sędki	22-80	4	22	1/ śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze 2/ śląd osadnictwa, średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
302.	Sędki	22-80	5	28	1/ śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich 2/ śląd osadnictwa, średniowiecze 3/ śląd osadnictwa, okres nowożytny
303.	Sędki	22-80	6	29	1/ śląd osadnictwa, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, średniowiecze

					3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
304.	Sędki	22-80	7	30	śląd osadnictwa, epoka kamienia
305.	Sędki	22-80	8	31	śląd osadnictwa, średniowiecze
306.	Sędki	22-80	9	32	śląd osadnictwa, epoka kamienia
307.	Sędki	22-80	10	33	śląd osadnictwa, epoka brązu lub epoka żelaza
308.	Sędki	22-80	11	34	1/ ślad osadnictwa, epoka brązu lub epoka żelaza 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, średniowiecze
309.	Sędki	22-80	12	35	śląd osadnictwa, mezolit
310.	Sędki	22-80	13	36	śląd osadnictwa, epoka kamienia
311.	Sędki	22-80	14	37	śląd osadnictwa, mezolit
312.	Sędki	22-80	15	39	śląd osadnictwa, mezolit
313.	Sędki	22-80	16	40	kopiec, chronologia nieokreślona
314.	Sikory Ostrokolskie	24-79	1	9	1/ ślad osadnictwa, późny paleolit – mezolit 2/ ślad osadnictwa, mezolit 3/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 4/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 5/ osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
315.	Sikory Ostrokolskie	24-79	2	10	1/ ślad osadnictwa, neolit – epoka brązu 2/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona 3/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze ? (faza późniejsza) 4/ osada, późne średniowiecze 5/ osada ?, okres nowożytny
316.	Sordachy	23-80	1	14	śląd osadnictwa, epoka kamienia
317.	Sordachy	23-80	2	18	śląd osadnictwa, mezolit – wczesna epoka brązu
318.	Sordachy	23-80	3	39	śląd osadnictwa, epoka kamienia
319.	Sordachy	23-80	4	40	1/ osada, późne średniowiecze 2/ osada, okres nowożytny
320.	Sordachy	23-80	5	41	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 2/ osada, okres nowożytny
321.	Sordachy	23-80	6	42	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
322.	Sordachy	23-80	7	43	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
323.	Sordachy	23-80	8	44	1/ obozowisko – osada, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny

324.	Straduny	21-79	1	1	grodzisko ?, wczesne średniowiecze
325.	Straduny	21-79	2	2	1/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona 2/ osada, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
326.	Straduny	21-79	3	3	znalezisko luźne, epoka kamienia
327.	Straduny	22-79	4	3	osada, średniowiecze – okres nowożytny
328.	Straduny	22-79	5	4	1/ obozowisko?, mezolit 2/ obozowisko, epoka kamienia – epoka brązu 3/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich 4/ osada, średniowiecze – okres nowożytny
329.	Straduny	22-79	6	5	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ osada, okres wpływów rzymskich 3/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 4/ ślad osadnictwa, średniowiecze – okres nowożytny
330.	Straduny	22-79	7	6	ślad osadnictwa, epoka kamienia – epoka brązu
331.	Straduny	22-79	8	14	ślad osadnictwa, średniowiecze – okres nowożytny
332.	Straduny	22-79	9	15	ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
333.	Straduny	22-79	10	21	1/ obozowisko /, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze
334.	Straduny	22-79	11	22	ślad osadnictwa, epoka kamienia
335.	Straduny	22-79	12	23	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich 3/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze 4/ osada ?, średniowiecze 5/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
336.	Straduny	22-79	13	24	1/ ślad osadnictwa, późny paleolit ? 2/ osada, mezolit – epoka brązu 3/ osada, wczesna epoka żelaza 4/ cmentarzysko, okres wpływów rzymskich – okres wędrówek ludów 5/ osada, wczesne średniowiecze 6/ osada, średniowiecze 7/ osada, okres nowożytny
337.	Straduny	21-79	13	17	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, pradzieje 3/ ślad osadnictwa, wczesna epoka żelaza 4/ ślad osadnictwa, wczesne

					średniowiecze 5/ ślad osadnictwa, średniowiecze 6/ osada, późne średniowiecze 7/ osada, okres nowożytny
338.	Straduny	21-78	14	25	1/ obozowisko, mezolit – wczesna epoka brązu 2/ obozowisko, mezolit – epoka żelaza 3/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze ? 4/ osada ?, okres nowożytny
339.	Straduny	21-78	15	26	osada ?, średniowiecze
340.	Straduny	21-78	16	27	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ ślad osadnictwa, okres wędrówek ludów – wczesne średniowiecze 3/ osada, średniowiecze
341.	Straduny	21-78	17	28	ślad osadnictwa, mezolit – epoka brązu
342.	Straduny	21-78	18	29	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 3/ ślad osadnictwa, średniowiecze
343.	Straduny	21-78	19	30	ślad osadnictwa, średniowiecze
344.	Straduny	21-78	20	39	ślad osadnictwa, mezolit
345.	Straduny	21-78	21	40	ślad osadnictwa, mezolit - neolit
346.	Straduny	21-78	22	41	ślad osadnictwa, epoka kamienia
347.	Straduny	21-78	23	42	ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza
348.	Straduny	21-79	24	4	osada – osiedle nawodne, wczesna epoka żelaza ?
349.	Straduny	21-79	25	5	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ osada, neolit – okres wpływów rzymskich
350.	Straduny	21-79	26	6	osada, wczesne epoka żelaza
351.	Straduny	21-79	27	7	ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona
352.	Straduny	21-79	28	8	ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona
353.	Straduny	21-79	29	18	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, pradzieje 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
354.	Straduny	21-79	30	19	1/ osada, neolit 2/ ślad osadnictwa, epoka brązu 3/ osada, pradzieje 4/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze
355.	Straduny	21-79	31	20	1/ osada, średniowiecze 2/ osada, okres nowożytny
356.	Straduny	21-79	32	21	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze

					2/ osada, późne średniowiecze 3/ osada, okres nowożytny
357.	Straduny	21-79	33	22	1/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona
358.	Straduny	21-79	34	23	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, pradzieje 3/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze
359.	Straduny	21-79	35	24	1/ osada, średniowiecze 2/ osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
360.	Straduny	21-79	36	25	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, okres wpływów rzymskich
361.	Straduny	21-79	37	26	ślad osadnictwa, okres wędrówek ludów – wczesne średniowiecze
362.	Straduny	21-79	38	27	1/ osada, neolit 2/ osada, okres nowożytny
363.	Straduny	21-79	39	28	1/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich 2/ osada, okres nowożytny
364.	Straduny	21-79	40	29	obozowisko, epoka kamienia
365.	Straduny	21-79	41	44	relikty zamku krzyżackiego ?, późne średniowiecze – okres nowożytny
366.	Suczki	24-78	1	19	strażnica ? lub strzelnica ?, chronologia nieokreślona
367.	Suczki	24-78	2	20	obozowisko, epoka kamienia
368.	Suczki	24-78	3	21	obozowisko, epoka kamienia
369.	Szarejki	24-78	1	8	1/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich 2/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny 4/ ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona
370.	Szarejki	23-78	2	4	osada produkcyjna, wczesne średniowiecze
371.	Szarejki	23-78	3	19	strażnica ?, wczesne średniowiecze ?
372.	Szarejki	23-78	4	20	strażnica ?, wczesne średniowiecze ?
373.	Szarejki	23-78	5	21	obozowisko, epoka kamienia
374.	Szarejki	23-78	6	22	pracownia hutnicza, okres nowożytny
375.	Szeligi	23-79	1	10	grodzisko, wczesne średniowiecze
376.	Szeligi	23-79	2	11	grodzisko ?, ?
377.	Szeligi	23-79	3	12	1/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 2/ osada, późne średniowiecze – okres nowożytny

378.	Szeligi	23-79	4	32	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
379.	Śniepie	25-78	1	12	śląd osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza
380.	Śniepie	25-78	2	13	1/ śląd osadnictwa, wczesna epoka żelaza 2/ śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich
381.	Talusy	23-78	1	2	grodzisko, wczesne średniowiecze?
382.	Talusy	24-78	2	9	osada, okres wpływów rzymskich
383.	Wiśniowo Ełckie	24-80	1	5	cmentarzysko kurhanowe ?, chronologia nieokreślona
384.	Wityny	22-79	1	10	śląd osadnictwa, epoka kamienia
385.	Woszczele	22-78	1	2	obozowisko, mezolit
386.	Woszczele	22-78	2	3	kurhan?, chronologia nieokreślona
387.	Woszczele	22-78	3	16	1/ osada, neolit 2/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze 3/ śląd osadnictwa, okres nowożytny
388.	Woszczele	22-78	4	17	1/ osada, neolit 2/ osada, okres nowożytny 3/ śląd osadnictwa, chronologia nieokreślona
389.	Woszczele	22-78	5	18	kurhan ?, wczesna epoka żelaza
390.	Woszczele	22-78	6	19	1/ śląd osadnictwa, neolit – okres wpływów rzymskich 2/ śląd osadnictwa, pradzieje 3/ osada, późne średniowiecze 4/ osada, okres nowożytny 5/ śląd osadnictwa, chronologia nieokreślona
391.	Woszczele	22-78	7	20	1/ śląd osadnictwa, neolit 2/ osada, okres nowożytny
392.	Woszczele	22-78	8	21	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ osada, okres nowożytny
393.	Woszczele	22-78	9	22	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ osada, okres nowożytny
394.	Woszczele	22-78	10	23	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, średniowiecze 3/ osada, późne średniowiecze – okres nowożytny 4/ osada, okres nowożytny
395.	Woszczele	22-78	11	24	1/ obozowisko, epoka kamienia 2/ śląd osadnictwa, późne średniowiecze
396.	Zdedy	24-77	1	4	cmentarzysko, okres wpływów rzymskich (I – II w.n.e.)
397.	Zdedy	24-77	2	7	1/ śląd osadnictwa, mezolit – wczesna epoka żelaza

					2/ osada, wczesna epoka żelaza – okres wpływów rzymskich 3/ ślad osadnictwa, późne średniowiecze
398.	Zdedy	24-77	3	8	ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich – okres wędrówek ludów
399.	Zdedy	24-77	4	9	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ osada, okres wpływów rzymskich – okres wędrówek ludów
400.	Zdedy	24-77	5	10	ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich – okres wędrówek ludów
401.	Zdedy	24-77	6	11	osada, wczesna epoka żelaza – okres wpływów rzymskich
402.	Zdedy	24-77	7	12	obozowisko, epoka kamienia
403.	Zdunki	24-79	1	16	1/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze (faza późniejsza) 2/ osada, późne średniowiecze 3/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
404.	Zdunki	24-79	2	18	1/ ślad osadnictwa, epoka kamienia 2/ ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza 3/ osada, chronologia nieokreślona 4/ osada ?, późne średniowiecze 5/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
405.	Zdunki	24-79	3	19	1/ osada, późne średniowiecze 2/ ślad osadnictwa, okres nowożytny
406.	Zdunki	25-79	4	40	ślad osadnictwa, epoka kamienia

8. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY EŁK.

ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

W wyniku weryfikacji danych archiwalnych i waloryzacji zabytków nieruchomych wykonanej podczas sporządzania gminnej ewidencji zabytków, stwierdzono, iż na terenie gminy Ełk przeważają zabytki budownictwa murowanego, mieszkalnego. W gminnej ewidencji zabytków ujęte zostały obiekty o niezatartych cechach zabytkowych. Niestety, procesy modernizacji przebiegające ze znacznym nasileniem w ciągu ostatnich dwudziestu lat, w znacznym stopniu szkodzą obiektom architektury dawnej. Należy tu wymienić nefachowo prowadzone modernizacje i remonty – rozbudowy zmieniające bryłę budynku, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, często powiązana ze zmianą kształtu otworów, zmiany pokrycia dachów. Uszczerbek pod tym względem jest tym większy, iż właśnie charakterystyczne budownictwo stanowi o odrębności kulturowej tego terenu.

Obiekty sakralne zachowane są w dobrym stanie, na bieżąco remontowane, zaś wszelkie działania przy zabytkach są uzgadniane i akceptowane przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela 1. Analiza SWOT dla terenu gminy Ełk

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • bogaty i różnorodny zasób zabytków charakterystycznych i wyróżniających region • wyjątkowe zespoły dawnych założeń dworsko-folwarcznych oraz liczne obiekty cmentarnictwa wojennego z czasów I wojny światowej • różnorodny zasób zabytków budownictwa regionalnego, murowanego; • wysokie walory i atrakcyjność środowiska kulturowego dla gospodarki, mieszkańców i turystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> • średni lub zły stan zachowania części obiektów zabytkowych; • brak środków finansowych na konserwację i rewaloryzację obiektów zabytkowych; • zniekształcanie zespołów zabudowy historycznej poprzez wprowadzenie nowej zabudowy, nie liczącej się z lokalną tradycją, architekturą i historycznymi uwarunkowaniami; • słaba promocja zasobów oraz edukacja dotycząca walorów środowiska kulturowego; • niewystarczająca ilość publikacji poświęconych dziedzictwu kulturowemu terenu gminy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca rola samorządu regionalnego poprzez włączenie ochrony zabytków w sferę rozwoju regionalnego; • możliwość finansowania prac konserwatorskich i remontowych obiektów zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł: państwowe, samorządowe, prywatne, wyznaniowe, środki UE i in.; • uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w programach, strategiach i planach rozwoju województwa, gmin i miast; • rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego; • edukacja w dziedzinie zarządzania dziedzictwem kulturowym. 	<ul style="list-style-type: none"> • pogarszający się stan techniczny tkanki zabytkowej spowodowany niewłaściwym użytkowaniem; • brak środków na skuteczną ochronę i zabezpieczenie zabytków; • niewłaściwe prowadzenie prac budowlanych, konserwatorskich, niezgodnie ze sztuką budowlaną; • dokonywanie wtórnych podziałów i parcelacji obiektów i zespołów zabytkowych; • niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków.

Źródło: opracowanie własne

9. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE I ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY EŁK

9.1 Cele strategiczne Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ełk na lata 2014-2017

W założeniach programowych i zadaniach *Programu...* powinna zostać uwzględniona specyfika Gminy Ełk wynikająca z jej położenia, historii, przemian społecznych i gospodarczych. Wspieranie rozwoju terenu gminy z poszanowaniem dziedzictwa kulturowego powinno być podstawą obecnych i przyszłych działań, tak aby teren gminy było miejscem atrakcyjnym i przyjaznym, zarówno dla mieszkańców jak i przyjezdnych.

Głównymi założeniami programu opieki nad zabytkami są:

- spójna polityka finansowania prac konserwatorskich w oparciu o ustawowe regulacje prawne;
- kompleksowa poprawa jakości historycznej przestrzeni publicznej;
- system eksponowania najbardziej wartościowych zabytków Gminy Ełk;

Główne, długoterminowe cele polityki Gminy Ełk, związane z ochroną zabytków to:

1. Planowe i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków;
2. Racjonalne wykorzystanie gminnych funduszy na prace ratownicze, konserwatorskie i dokumentacyjne;
3. Powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju społeczno-gospodarczego oraz polityką przestrzenną gminy;
4. Wpieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych;
5. Powstrzymanie degradacji zagrożonych obiektów zabytkowych i obszarów oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania;
6. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
7. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
8. Realizacja przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
9. Prowadzenie działań informacyjnych, popularyzacyjnych i edukacyjnych związanych z promocją zabytków gminy i walorów krajobrazu kulturowego

9.1 Założenia programowe Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ełk

- 1) włączenie problematyki ochrony zabytków do bieżących zadań Rady Gminy Ełk;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań prawnych opieki nad zabytkami;
- 3) rozpoznawanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) eksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- 6) tworzenie warunków współpracy z właścicielami zabytków dla zapewnienia ich opieki.

9.2. Zadania i kierunki działań Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ełk

9.2.1. Działania w zakresie odnowy zabytków:

- pozyskiwanie środków zewnętrznych na odnowę zabytków będących własnością Gminy Ełk;
- informowanie innych właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków;
- przeprowadzenie akcji informacyjnej w formie informacji na stronie internetowej urzędu, plakatu lub ulotek mającej na celu uświadomienie mieszkańcom gminy głównej zasady konserwatorskiej związanej z przeprowadzanymi remontami obiektów zabytkowych, tj. wykonywanie ich przy użyciu materiałów historycznie uzasadnionych, z maksymalnym zachowaniem substancji zabytkowej i minimalną w nią ingerencją.
- sprawowanie opieki nad dawnymi cmentarzami cywilnymi poprzez usuwanie roślinności zielnej oraz samosiewek drzew, oznakowanie obiektów, upowszechnianie wiedzy na ich temat wśród mieszkańców gminy, zwłaszcza dzieci i młodzieży szkolnej. Zwracanie szczególnej uwagi na obowiązek otaczania opieką miejsc grzebalnych, niezależnie od pochodzenia i wyznania osób tam spoczywających.

9.2.2. Określenie zasad udostępniania zabytków w celach turystycznych

- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych zasad udostępniania w celach turystycznych.
- oznakowanie obiektów udostępnianych w celach turystycznych.
- opracowanie tablic informacyjnych umieszczonych na zewnątrz obiektów, zawierających podstawowe dane historyczne o obiekcie.
- upowszechniania wśród mieszkańców prowadzących działalność turystyczną i agroturystyczną zasad włączania obiektów historycznych do oferty turystycznej gminy oraz przygotowywania obiektów zabytkowych na cele turystyczne.

9.2.3. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w jednostkach prowadzonych przez Gminę Ełk.
- publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej, w materiałach promocyjnych oraz na stronie internetowej gminy.

10. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY EŁK

Przyjmuje się, że realizacja zadań, poprzez działania wskazane w niniejszym Programie możliwa będzie dzięki zastosowaniu następujących instrumentów:

- *prawnych*, polegających na uwzględnianiu zapisów niniejszego Programu przy tworzeniu innych dokumentów prawa miejscowego;
- *finansowych*, polegających na finansowaniu wszelkich działań zawartych w Programie w większej części z budżetu gminy, przy czym prace konserwatorskie przy obiektach należących do osób prywatnych, będą wymagały zaangażowania środków prywatnych,
- *koordynacji*, oznaczających współdziałanie w zakresie realizacji celów Programów z zainteresowanymi organizacjami pozarządowymi i osobami fizycznymi,
- *społecznych*, co oznacza, że Program skierowany jest do odbiorcy masowego poprzez wszelkie działania edukacyjne i promocyjne,
- *kontrolnych*, polegających na egzekwowaniu zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną, oraz walce z samowolami budowlanymi na zabytkach.

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z dnia 2 czerwca 2011 r.), precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania.

Zgodnie z art. 21 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podstawą sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest gminna ewidencja zabytków. Ewidencją zostają objęte zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości spoczywa na wójcie gminy (art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami prowadzona jest ewidencja zabytków Gminy Ełk. Ewidencja zabytków prowadzona jest przez Wójta Gminy Ełk w formie kart adresowych. Ewidencja obejmuje zabytki nieruchome historyczne oraz karty adresowe stanowisk archeologicznych. Dla zabytków tych na kartach adresowych podawane są następujące informacje: adres, rodzaj zabytku, opis obiektu, chronologia, sposób ochrony oraz dokumentacja fotograficzna.

Aktualizacja i uzupełnianie ewidencji zabytków polega na:

- 1) dokonaniu przeglądu w terenie z częstotliwością raz do roku obiektów figurujących w miejskiej ewidencji zabytków w celu weryfikacji obiektów pod kątem stanu estetycznego;
- 2) wykonaniu dokumentacji fotograficznej w razie zmiany stanu zachowania obiektu zabytkowego;
- 3) uzupełnieniu kart adresowych miejskiej ewidencji zabytków o uzyskane w trakcie przeglądu dane merytoryczne i dokumentację fotograficzną;
- 4) w przypadku czynności wymienionych w pkt 1-3 wskazane jest uczestnictwo specjalisty zajmującego się problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego.

Określenie stanów technicznych obiektów polega na:

- 1) nawiązaniu współpracy z organem nadzoru budowlanego w celu ustalenia stanu technicznego obiektów zinwentaryzowanych w miejskiej ewidencji zabytków;
- 2) naniesieniu wniosków i opinii w sprawie dalszej kwalifikacji obiektów do miejskiej ewidencji zabytków;
- 3) określeniu niezbędnych prac rewitalizacyjnych obiektów, określenie szacunkowej wartości ich przeprowadzenia.

W przypadku czynności wymienionych w pkt 1-3 wskazane jest uczestnictwo specjalisty zajmującego się problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego.

Bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków polega na wprowadzaniu do ewidencji zabytków zmian wynikających z rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Finansowanie ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce może odbywać się z różnych źródeł.

Podstawowe to:

1. źródła publiczne: krajowe

- budżet państwa – m.in. środki w ramach dotacji programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Administracji i Cyfryzacji, Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- budżety jednostek samorządu terytorialnego – m.in. dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, dotacje inwestycyjne dla instytucji kultury podległych jednostce samorządu terytorialnego, jeżeli są to obiekty wpisane do rejestru zabytków; dotacje dla organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na wsparcie realizacji zadań publicznych województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;

2. źródła publiczne: zagraniczne

- fundusze Unii Europejskiej związane z programami uwzględniającymi dziedzictwo kulturowe, m.in.: Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich;

3. źródła prywatne:

- osób fizycznych – składki i zbiórki publiczne na określony cel;
- osób prawnych;
- organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji;
- kościelnych osób prawnych.

1. Źródła publiczne. Środki krajowe.

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w Polsce może być finansowana z różnych źródeł, w tym w szczególności w ramach krajowych środków publicznych. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz.1568 z późn. zm.) dopuszcza możliwość udzielania dotacji z budżetu państwa przez dysponentów jego części przeznaczonej na kulturę zarówno na poziomie krajowym, jak i wojewódzkim. Odpowiednio dotacje udzielane są, w drodze ogłaszanych konkursów, przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

I. Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje instrumentami finansującymi działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020”. Jednym z trzech instrumentów wdrażania przyjętych celów częściowych są Narodowe Programy Kultury, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”. Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które MKiDN realizuje w corocznie ogłaszanych programach.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza Programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Mimo, że są one ogłaszane każdego roku, zakres merytoryczny i tematyczny w poszczególnych latach zasadniczo nie ulegał zmianie.

Aplikowanie w Programach odbywa się na zasadzie konkursu, w ramach którego składa się wnioski w dwóch terminach:

I nabór – do dnia 31 października lub 30 listopada każdego roku,

II nabór – do dnia 31 marca każdego roku, o ile środki finansowe w danym programie bądź priorytecie nie zostaną wyczerpane w I naborze.

Projekty dotyczące ochrony i promocji dziedzictwa narodowego zostały zgrupowane w programie „Dziedzictwo kulturowe”, którego celem jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Edycja 2014 tego Programu składa się z pięciu priorytetów:

„OCHRONA ZABYTEKÓW”

Celem priorytetu jest ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwacja i rewaloryzacja zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, planowanych do wykonania w 2014 roku lub wykonanych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku.

Dotacja na wykonanie prac lub robót budowlanych przy jednym i tym samym zabytku może być udzielona w wysokości do 50% ogółu nakładów na te prace lub roboty. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, albo gdy sytuacja wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót budowlanych. Jednakże należy podkreślić, że łączna wysokość dotacji udzielonych z budżetu gminnego czy samorządowego oraz

z innych źródeł sektora finansów publicznych na dofinansowanie tych samych prac lub robót nie może przekraczać 100% wartości inwestycji.

Zgodnie z wymogiem ustawowym, art. 77 ww. ustawy, dotacja może finansować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

Instytucja zarządzająca:

Departament Ochrony Zabytków,
ul. Ksawerów 13, 02-656 Warszawa

„WSPIERANIE DZIAŁAŃ MUZEALNYCH”

Celem priorytetu jest ochrona, zachowanie, prezentacja i popularyzacja materialnego dziedzictwa kulturowego. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- organizacja czasowych wystaw muzealnych;
- modernizacja stałych wystaw muzealnych;
- tworzenie stałych wystaw muzealnych;
- publikacja katalogów do wystaw muzealnych;
- konserwacja muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego;
- zakup wyposażenia pracowni konserwatorskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się:

- samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Instytucja zarządzająca:

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów,
ul. Okrężna 9, 02-916 Warszawa

„KULTURA LUDOWA”

Celem priorytetu jest wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej poprzez zachowanie, dokumentowanie i przekaz elementów kultury ludowej.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- zadań edukacyjnych, w tym warsztatów, kursów i szkoleń dotyczących zagadnień szeroko pojętej kultury ludowej, w tym niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- zadań z zakresu szeroko pojętej animacji kulturowej i społecznej prowadzonej w oparciu o niematerialne dziedzictwo kulturowe, wspomagających lokalne społeczności w twórczych działaniach nawiązujących do miejscowych tradycji;
- publikacji książkowych z zakresu dziedzictwa kultury ludowej;
- zadań dotyczących dokumentacji, archiwizacji i udostępniania unikalnych zjawisk z zakresu dziedzictwa kultury ludowej, w tym sztuki i rękodzieła ludowego, gwary, muzyki, tańca, śpiewu, obrzędowości, obyczajowości;
- zadań popularyzujących unikalne i żywe elementy kultury ludowej, w tym konkursy, przeglądy, festiwale sztuki i rękodzieła ludowego;
- zadań dotyczących ochrony architektury regionalnej;

- zadań o charakterze artystycznym, użytkowym inspirowanych tradycyjną twórczością ludową;
- projektów badawczych i popularyzatorskich z zakresu antropologii kulturowej, etnologii i etnografii.

Z priorytetu wyłączone są zadania związane z obchodami 200 rocznicy urodzin Oskara Kolberga, zadania archeologiczne, zadania o tematyce historycznej, w tym również rekonstrukcje wydarzeń historycznych i turnieje rycerskie, festyny, zloty i zawody regionalne oraz zakupy strojów ludowych.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego;
- organizacje pozarządowe;
- podmioty prowadzące działalność gospodarczą;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Instytucja zarządzająca:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Departament Narodowych Instytucji Kultury,
ul. Krakowskie Przedmieście 15/17,
00-071 Warszawa

„OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ZA GRANICĄ”

Celem priorytetu jest dokumentowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań realizowanych poza granicami i na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- rewaloryzacji oraz prac remontowych i konserwatorskich w zabytkach polskich lub z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju;
- rewaloryzacji, konserwacji, ochrony i zachowania zabytkowych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej poza granicami kraju;
- dokumentowania utraconego i rozproszonego polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą, w tym badań naukowych, kwerend bibliotecznych, archiwalnych i inwentaryzacji;
- publikacji oraz promocji badań naukowych nad dziedzictwem narodowym poza granicami kraju;
- upamiętniania wybitnych osób lub zdarzeń historycznych związanych z dziedzictwem narodowym poza granicami kraju;
- pomocy instytucjom stowarzyszonym w Stałej Konferencji Muzeów, Bibliotek i Archiwów Polskich poza Krajem oraz innym instytucjom emigracyjnym i organizacjom polonijnym, prowadzącym działalność w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- państwowe instytucje kultury;

- samorządowe instytucje kultury;
- archiwa państwowe;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

Instytucja zarządzająca:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Departament Dziedzictwa Kulturowego,
ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, 00-071 Warszawa

„OCHRONA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH”

Celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z zasadami konserwatorskimi opartymi na zasadzie zrównoważonego rozwoju zapisanej w art. 5 Konstytucji RP.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego:

- ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- samorządowe instytucje kultury;
- państwowe instytucje kultury;
- organizacje pozarządowe;
- publiczne uczelnie akademickie;
- niepubliczne uczelnie akademickie;
- podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Instytucja zarządzająca:

Narodowy Instytut Dziedzictwa,
ul. Szeroki Dunaj 5, 00-255 Warszawa

„OCHRONA I CYFRYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO”

Celem priorytetu jest zainicjowanie kompleksowego procesu cyfryzacji materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, obiektów muzealnych, archiwalnych, bibliotecznych i audiowizualnych, znajdujących się pod opieką podmiotów spoza sfery finansów publicznych, których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku, lub uczelni publicznych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- opracowanie zasobów kultury i dziedzictwa narodowego ze szczególnym uwzględnieniem niepaństwowego zasobu archiwalnego wraz z przeprowadzeniem koniecznych prac konserwatorskich;
- digitalizacja zasobów kultury i dziedzictwa narodowego uwzględniająca przeprowadzenie niezbędnych prac konserwatorskich;
- udostępnianie cyfrowych zasobów za pośrednictwem urządzeń multimedialnych lub/oraz sieci rozległych (Internetu) poprzez portale internetowe;
- przechowywanie zasobów cyfrowych z zapewnieniem trwałości i bezpieczeństwa danych cyfrowych.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne;
- uczelnie publiczne.

Instytucja zarządzająca:

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów,
ul. Goraszewska 7, 02-910 Warszawa

„KOLBERG 2014 - PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO”

Celem programu jest uczczenie 200. rocznicy urodzin Oskara Kolberga poprzez działania o charakterze badawczym, dokumentacyjnym, edukacyjnym, artystycznym, naukowym i wydawniczym, a także inspirowane szeroko rozumianą kulturą ludową i tradycyjną.

W ramach programu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań:

1) Tradycja żywa w działaniu:

- a) Zadania związane z prowadzeniem działań dokumentujących współczesne zjawiska z zakresu folkloru słownego, muzycznego i tanecznego, sztuk wizualnych, zdobniczych i architektury regionalnej, obrzędowości i obyczajowości, języka regionalnego i gwary:
  - prowadzenie badań terenowych oraz dokumentacja fotograficzna, audio i wideo badanych zjawisk kulturowych oraz opracowywanie materiałów terenowych;
  - udostępnianie materiałów z badań terenowych poprzez tworzenie ogólnodostępnych baz danych z zachowaniem i poszanowaniem praw autorskich.
- b) Zadania związane z upowszechnianiem dorobku badaczy i dokumentalistów:
  - produkcja lub koprodukcja materiałów audiowizualnych oraz przygotowanie i postprodukcja materiałów audiowizualnych dotąd nierozpowszechnianych, w celu ich rozpowszechniania za pomocą różnych form przekazu, zawierających archiwalne i współczesne nagrania;
  - projektowanie interaktywnych stron internetowych i platform edukacyjnych zbudowanych w oparciu o archiwalia, zbiory i kolekcje muzyczne;

- organizacja wystaw i innych form prezentujących zbiory, archiwalia, eksponaty;
- opracowywanie materiałów dla osób z ograniczeniami sprawności.

c) Zadania realizowane we współpracy międzyśrodowiskowej z podmiotami reprezentującymi środowiska lokalne, których celem jest wymiana doświadczeń w zakresie twórczości muzycznej, słownej, tanecznej i wizualnej, w tym warsztaty mistrzowskie, których efektem będzie opracowana i udostępniona dokumentacja oraz organizacja nowoczesnych projektów edukacyjnych i interdyscyplinarnych z użyciem nowych mediów, włączenie projektów z obszaru przemysłów kreatywnych;

d) Zadania realizowane we współpracy międzynarodowej z podmiotami pochodzącymi z obszarów, które opisywał Oskar Kolberg, które mają na celu wymianę doświadczeń w zakresie dokumentacji, upowszechniania i udostępniania treści tradycyjnych, między innymi poprzez wspólne organizowanie badań, wystaw i koncertów.

2) Tradycja jako inspiracja:

a) Zadania związane z przekazem treści kulturowych:

- koncerty muzyki inspirowanej muzyką tradycyjną;
- organizacja warsztatów i szkoleń dla profesjonalistów;
- realizacja indywidualnych lekcji / kursów / warsztatów opartych na relacji mistrz – uczeń.

b) Zadania związane z tworzeniem nowych dzieł zainspirowanych tradycją:

- opracowania sceniczne utworów kompozytorów odwołujących się do kultur tradycyjnych polskich oraz ich wystawienie;
- realizacja audycji radiowych i dzieł audiowizualnych prezentujących dorobek kultur tradycyjnych oraz współczesnych ich interpretacji;
- ogłaszanie i przeprowadzanie konkursów na współczesne kompozycje utworów muzycznych i tanecznych, a także sztuk teatralnych nawiązujących do kultur tradycyjnych lub odwołujących się do już istniejącego dorobku muzycznego, tanecznego i teatralnego w tym zakresie.

3) Tradycja udokumentowana jako źródło:

a) Zadania związane z konserwacją i zabezpieczaniem archiwów oraz ich udostępnianiem w Internecie:

- skanowanie i obróbka techniczna materiałów pochodzących z badań terenowych i udostępnienie ich w Internecie;
- projektowanie i uzupełnianie bibliotek cyfrowych o skany wydawnictw wydanych przed 1945 rokiem, a także skanowanie roczników muzealnych, czasopism naukowych i popularnonaukowych;
- projektowanie stron internetowych poświęconych zespołom archiwaliów, a także tworzenie otwartych portali poświęconych „historii mówionej”.

b) Zadania związane z wydawaniem książek i czasopism, prezentujących wyniki badań dotyczących zjawisk polskiej kultury tradycyjnej:

- reprinty książek wydanych przed 1945 rokiem ze szczególnym uwzględnieniem monografii opatrzonych współczesnymi, krytycznymi wprowadzeniami i/lub komentarzami;
- tłumaczenia z języków obcych na język polski ważnych dzieł dokumentujących zjawiska i procesy kulturowe, będące efektem realizowanych na obszarze naszego kraju (w granicach II RP) badań;
- wydawanie numerów czasopism ze szczególnym uwzględnieniem numerów monograficznych;
- wydawanie publikacji o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim;
- wydawanie antologii tekstów archiwalnych poświęconych wybranym zagadnieniom lub będące zbiorem tekstów jednego autora.

4) Kompleksowe zadania multidyscyplinarne łączące wybrane spośród działań określonych w pkt. 1-3.

O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- państwowe instytucje kultury;
- samorządowe instytucje kultury;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe;
- uczelnie (w tym artystyczne);
- szkoły publiczne i niepubliczne (w tym artystyczne);
- podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Instytucja zarządzająca:

Instytut Muzyki i Tańca,

ul. Fredry 8, 00-097 Warszawa

„PROGRAM WIELOLETNI MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO KULTURA+”

Celem realizowanego w latach 2011-2015 Programu Wieloletniego KULTURA+ jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

Program KULTURA+ składa się z dwóch Priorytetów:

- Priorytetu „Biblioteka+. Infrastruktura bibliotek”, zarządzanego przez Instytut Książki w Krakowie. W ramach priorytetu wspierany jest remont, przebudowa, rozbudowa i budowa budynków bibliotek w małych gminach. Wszystkie informacje na temat priorytetu dostępne są na stronie: www.bibliotekaplus.pl.
- Priorytetu „Digitalizacja”, zarządzanego przez Narodowy Instytut Audiowizualny. Priorytet „Digitalizacja” ma na celu poszerzenie i ułatwienie dostępu do cyfrowych zasobów polskiego

dziedzictwa kulturowego, poprzez digitalizację zbiorów i rozbudowę pracowni digitalizacyjnych. Informacje dostępne są na stronie: www.nina.gov.pl.

II. Wojewódzki Konserwator Zabytków

Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Konserwator Zabytków, działając z upoważnienia ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.) ustala kryteria i sposób naboru wniosków oraz rozdziału środków finansowych na cele związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami w ramach środków przyznanych przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego, pozostających w jego dyspozycji. Rodzaje kwalifikujących się zadań:

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

Warunkiem ubiegania się właściciela lub posiadacza zabytku o dotację celową na prace przy zabytku jest posiadanie odrębnej decyzji o wpisie obiektu do rejestru zabytków lub wyszczególnienie zabytku w decyzji wpisującej zespół obiektów do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego

Uprawnieni wnioskodawcy:

- osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego; z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w § 2 pkt 1 lit. c), może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót przy zabytku określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zm.):

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;

- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w punktach oznaczonych literami g.-o;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Wnioski o udzielenie dofinansowania zadań składa się w terminach:

- do dnia 28 lutego - na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone w bieżącym roku,
- do dnia 30 czerwca - na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku tzw. refundacja

III. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Ustawodawca w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przewidział też możliwość dofinansowywania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków ze środków jednostek samorządu terytorialnego na zasadach określonych przez organy stanowiące tych jednostek. Dotyczy to samorządów wszystkich szczebli.

W każdym przypadku o dotację może ubiegać się, w drodze corocznie ogłaszanego konkursu, każdy podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego.

Ze środków dotacji można dofinansować wykonanie planowanych prac lub robót budowlanych tylko przy zabytkach wpisanych do rejestru, które mieszczą się w katalogu wskazanym w w/w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Analogicznie jak w przypadku dotacji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na realizację w/w zadań, dotacja na wykonanie prac lub robót budowlanych przy jednym i tym samym zabytku może być udzielona w wysokości do 50% ogółu nakładów na te prace lub roboty. W szczególnie uzasadnionych przypadkach może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót budowlanych.

Na szczeblu wojewódzkim od 2009 r. co roku w budżecie województwa zabezpieczane są środki finansowe przeznaczone na udzielenie dotacji na wykonanie prac lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego.

Ponadto w ramach sprawowanego mecenatu zarówno przez samorząd województwa, jak i gminny, udzielane są, w drodze corocznie ogłaszanych konkursów ofert, dotacje dla organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na wsparcie realizacji zadań publicznych w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Źródła publiczne. Środki zagraniczne.

Możliwość finansowania ochrony zabytków została włączona do działań współfinansowanych środkami finansowymi Unii Europejskiej. Wejście Polski do Unii Europejskiej otworzyło wiele nowych możliwości związanych z realizacją projektów z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Fundusze europejskie, tj. fundusze strukturalne, programy wspólnotowe oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy umożliwiły realizację wielu ciekawych inicjatyw, zarówno tych o charakterze infrastrukturalnym, jak i przedsięwzięć artystycznych.

Działania związane z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego mogą być dofinansowywane z dwóch zasadniczych źródeł:

I. Fundusze Unii Europejskiej

1. Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności:

1.1. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, m.in.

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014–2020,
- Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

1.2. Europejski Fundusz Społeczny

- Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

2. Fundusz: rolny i rybacki:

– Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,

– Europejski Fundusz Rybacki

- Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich.

II. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy

Oprócz funduszy, wskazanych powyżej, istnieją **inicjatywy wspólnotowe**. Obecnie funkcjonują trzy nowe inicjatywy:

JESSICA – celem tego wspólnego przedsięwzięcia Komisji Europejskiej, Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz Banku Rozwoju Rady Europy jest wspieranie inwestycji służących zapewnieniu zrównoważonego rozwoju w miastach. Zakres wsparcia w ramach inicjatywy obejmuje również coraz szerszy krąg tematyczny – rozpoczynając od rewitalizacji, poprzez edukację, kulturę, turystykę i transport a kończąc na odnawialnych źródłach energii.

Inicjatywa JESSICA przewiduje stworzenie specjalnych funduszy rozwoju miast lub funduszy powierniczych, zasilonych środkami strukturalnymi, których zadaniem będzie wspieranie, przy pomocy instrumentów finansowych, projektów realizowanych w ramach zintegrowanych planów rozwoju miejskiego. Beneficjenci, dzięki tej inicjatywie będą mieli dostęp do dogodnych instrumentów finansowych, takich jak korzystne kredyty, środki kapitałowe lub gwarancje często konieczne do realizacji projektów, ale nie będą mieli możliwości pozyskania dotacji. Inicjatywa Jessica jest nowatorskim podejściem do wykorzystywania środków unijnych, zakładającym odejście od finansowania dotacyjnego na rzecz finansowania zwrotnego. Dzięki jej pilotażowemu wdrożeniu w ramach obecnego okresu programowania, część polskich regionów, które zdecydowały się na jej wdrażanie, zdobędzie niezwykle cenne doświadczenie, umożliwiające efektywniejsze wdrażanie nowatorskich instrumentów inżynierii finansowej, które mają stanowić główną oś najbliższej perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020.

Z finansowania w ramach Inicjatywy Jessica mogą skorzystać projekty uprawnione do dofinansowania w ramach działania regionalnego programu operacyjnego, z którego środki zostały wyodrębnione w celu sfinansowania Inicjatywy Jessica w danym regionie. Wśród przykładowych rodzajów projektów wymienić można m.in. przebudowę budynków lub zespołów obiektów w celu nadania im innych niż dotąd funkcji użytkowych (np. na cele gospodarcze, społeczne, kulturowe) lub przystosowanie obiektów do nowych wymagań bez zmiany ich funkcji (wymiana instalacji, elementów konstrukcyjnych, itp.) przy jednoczesnym zachowaniu walorów historycznych

i architektonicznych istniejących obiektów; przywrócenie wartości obejmujące remont lub modernizację obiektów o szczególnej wartości zabytkowej, mające na celu wyeksponowanie wartości zabytkowych danego obiektu; zagospodarowanie terenów przemysłowych i powojkowych na cele usługowe, handlowe, rozrywkowe, kulturalne, itp.

JASPERS – jest to wsparcie udzielane potencjalnym beneficjentom projektów indywidualnych o charakterze infrastrukturalnym, które zostaną zgłoszone przez instytucję zarządzającą programem operacyjnym. Do wsparcia kwalifikują się projekty duże, czyli takie których całkowita szacunkowa wartość wynosi co najmniej 25 mln euro w sektorze środowiska oraz 50 mln w pozostałych sektorach. Przedmiotem wsparcia jest pomoc doradcza mająca na celu przygotowanie projektów do realizacji, w tym m.in. weryfikacja przygotowanej dokumentacji oraz analiza wybranych problemów. Beneficjent zasadniczo nie ponosi kosztów doradztwa z JASPERS. Jedyne wydatkami z jakimi może się liczyć są koszty dostarczania dokumentów oraz organizacji spotkań.

Szczegółowe informacje: www.mrr.gov.pl

www.funduszeuropejskie.gov.pl

JEREMIE – inicjatywa ta ma na celu poprawę wykorzystania oraz zwiększenie efektywności środków przeznaczanych na wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w ramach funduszy strukturalnych. Pozwala ona na skorzystanie z wiedzy i doświadczenia Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego przy opracowywaniu programów operacyjnych w zakresie wsparcia Ministerstwa Skarbu Państwa za pomocą odnawialnych instrumentów inżynierii finansowej, a następnie wdrażanie uzgodnionych instrumentów w ramach inicjatywy. JEREMIE to zatem wsparcie dla instrumentów finansowych, np. funduszy kapitałowych, na rzecz poprawy dostępu do funduszy wsparcia rozwoju małych i średnich firm, a także mikroprzedsiębiorstw w regionach. Pomoc oferowana w ramach JEREMIE nie ma charakteru bezpośredniego dofinansowania, ale udzielana jest w formie rynkowych instrumentów finansowych, co sprawia, że jest to pomoc zwrotna. Istotą inicjatywy JEREMIE jest bowiem dostarczenie środków unijnych nie bezpośrednio do małych i średnich przedsiębiorstw, ale do pośredników finansowych co sprawia, że wyróżnia się od tradycyjnych dotacji unijnych swoim odnawialnym mechanizmem dofinansowania.

Szczegółowe informacje: www.jeremie.com.pl

FUNDUSZE UNII EUROPEJSKIEJ

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Środki na projekty o charakterze ponadregionalnym z zakresu dziedzictwa dostępne są w ramach **Priorytetu XI „Kultura i dziedzictwo kulturowe”**. Priorytet ten ma na celu aktywne wspieranie rozbudowę i modernizację infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz ochronę dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim i światowym.

Działanie XI.1 „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym”. Pomocy finansowej udziela się podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie: rewitalizacji, rewaloryzacji, konserwacji, renowacji, restauracji, zachowania, a także adaptacji na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem, zakupu i remontu trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu), konserwacji zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, archiwaliów i zbiorów filmowych, zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem, rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizację zabytkowych zasobów bibliotecznych i muzealnych oraz archiwaliów i zbiorów filmowych, tworzenia wirtualnych instytucji kultury (dot. wykorzystania w tym celu zbiorów zabytkowych i/lub o szczególnej wartości historycznej), przygotowania kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania. W ramach działania można się ubiegać o dofinansowanie w wysokości do 85% kosztów kwalifikowanych projektu. Minimalna wartość projektu wynosi 20 mln zł.

Dla projektów dotyczących wyłącznie: konserwacji zabytków ruchomych, rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym digitalizacji zabytkowych zasobów bibliotecznych, muzealnych, archiwalnych i zbiorów filmowych, zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem, tworzenie wirtualnych instytucji kultury (dot. wykorzystania w tym celu zbiorów zabytkowych), minimalna wartość projektu wynosi 4 mln zł. Ponadto dla wszystkich typów projektów realizowanych przez instytucje kultury państwowe i współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe oraz dopuszczone w działaniu typy szkół i uczelni artystycznych minimalna wartość projektu wynosi 4 mln zł.

Rodzaje beneficjentów: instytucje kultury (państwowe, samorządowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego); jednostki samorządu terytorialnego; kościoły i związki wyznaniowe; organizacje pozarządowe; archiwa państwowe; szkoły artystyczne (dla których organem prowadzącym jest minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub jednostki samorządu terytorialnego), wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem; uczelnie artystyczne (nadzorowane przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego) wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem; publiczne uczelnie wyższe, inne niż artystyczne wyłącznie w zakresie zadań z obszaru digitalizacji zabytkowych zbiorów, konserwacji zabytków ruchomych oraz ich zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem; partnerstwa zawiązane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów.

Działanie XI.2 „Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym”.

Celem jest rozwój oraz poprawa infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym oraz zwiększenie dostępu do kultury. W ramach działania wspierane będą projekty z zakresu rozwoju oraz poprawy stanu niezabytkowej infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym. Prace w obiektach zabytkowych wraz z ich otoczeniem mogą być realizowane jedynie jako niezbędny (dodatkowy) element projektu. Pomocy finansowej udziela się podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie: budowy, rozbudowy, remontu i przebudowy instytucji kultury, zakupu i remontu trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej (wyłącznie jako jeden z elementów projektu), przygotowania kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

W ramach Działania można się ubiegać o dofinansowanie w wysokości do 85% kosztów kwalifikowanych. Minimalna wartość projektu wynosi 20 mln zł. Dla projektów, gdzie beneficjentami są instytucje kultury państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz archiwa państwowe, minimalna wartość projektu wynosi 4 mln zł.

Rodzaje beneficjentów: instytucje kultury (państwowe, samorządowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego); organizacje pozarządowe; kościoły i związki wyznaniowe; archiwa państwowe; jednostki samorządu terytorialnego; partnerstwa zawiązane w ramach określonego w działaniu katalogu beneficjentów.

Działanie XI.3. Infrastruktura szkolnictwa artystycznego.

W ramach Priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie infrastruktury szkolnictwa artystycznego. W ramach działania wspierane są projekty z zakresu rozwoju i poprawy stanu infrastruktury szkół i uczelni artystycznych oraz prac prowadzonych w obiektach zabytkowych oraz zespołach tych obiektów wraz z ich otoczeniem.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2014-2020

Głównym celem Programu jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa. Wspierana i promowana będzie innowacyjność na poziomie co najmniej krajowym lub międzynarodowym.

Projekty z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego mogą być realizowane w ramach **Priorytetu VI „Polska gospodarka na rynku międzynarodowym”**.

Działanie VI.4 „Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym”.

Jego celem jest wsparcie inwestycji dla stworzenia konkurencyjnych i innowacyjnych produktów turystycznych o charakterze unikatowym i ponadregionalnym, przy zachowaniu chłonności terenów turystycznych i ich pojemności turystycznej.

W ramach Działania VI.4 wspierane będą indywidualne projekty turystyczne (wyłącznie tryb indywidualny wyboru projektów), o następującym charakterze: kompleksowe ponadregionalne

projekty obejmujące inwestycje w spójną infrastrukturę unikatowych produktów turystycznych; projekty przewidujące wsparcie dla obiektów stanowiących wyjątkowe atrakcje turystyczne znajdujące się na liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO lub uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii.

Minimalna wartość projektu wynosi 10 mln zł.

Beneficjenci: jednostki samorządu terytorialnego i instytucje im podległe; jednostki administracji rządowej i instytucje im podległe; instytucje otoczenia biznesu, w tym izby gospodarcze, fundacje i stowarzyszenia non-profit działające na rzecz sektora turystycznego; przedsiębiorcy.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

Regionalne Programy Operacyjne realizowane są w celu podnoszenia konkurencyjności regionów przez samorządy poszczególnych województw. RPO są dopełnieniem programów o charakterze centralnym, obejmujących swym zakresem obszar całego kraju, tj.: PO Infrastruktura i Środowisko, PO Innowacyjna Gospodarka oraz PO Kapitał Ludzki.

W ramach RPO zagwarantowano wsparcie dla kultury dotyczące działań z zakresu zachowania dziedzictwa kulturowego, budowy, rozbudowy oraz rozwoju publicznej infrastruktury kultury, a także digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w obszarze kultury. W momencie powstawania Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Kutnowskiego nie były jeszcze znane szczegóły programu na lata 2014-2020, jednak ze względu na analogiczne zakresy osi priorytetowych co w latach 2007-2013, można się spodziewać, że o środki na projekty z zakresu kultury i dziedzictwa narodowego będzie można się starać w ramach:

Osi Priorytetowej 5 „Infrastruktura społeczna”

Działanie 5.4 „Infrastruktura kultury”. W poprzednim okresie finansowania dofinansowanie można było otrzymać na następujące zadania: prace konserwatorskie, restauratorskie lub inne roboty budowlane dopuszczalne w przypadku zabytków (odpowiednio – obiektów historycznych) nieruchomych z zachowaniem pełnionych przez nie dotychczas funkcji kulturalnych lub nadaniem takich funkcji, budowa bądź przebudowa infrastruktury kulturalnej lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury, zabezpieczenie zasobów instytucji kulturalnych na wypadek zagrożeń, szczególnie w zakresie zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych, digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego pod warunkiem powszechnego udostępnienia stworzonej bazy, tworzenie i rozwój sieci punktów informacji kulturalnej (w tym także przygotowanie i dystrybucja nieodpłatnych publikacji służących informacji kulturalnej), systemów oznakowania obszarów i obiektów atrakcyjnych kulturowo, tworzenie i rozwój systemów e-informacji kulturalnej, organizacja wydarzeń kulturalnych, mających wpływ na wzrost znaczenia kultury jako czynnika stymulującego rozwój społeczno gospodarczy oraz tożsamości regionalnej (tylko jako element projektu infrastrukturalnego, w uzasadnionych przypadkach, gdy jest to konieczne dla pomyślnej

realizacji projektu o charakterze inwestycyjnym), kampanie promocyjne w kraju i zagranicą, których celem jest promowanie kultury regionu, w tym udział w wystawach i imprezach kulturalnych, przygotowanie programów tworzenia, rozwoju lub promocji lokalnych i regionalnych produktów kulturowych, w tym przede wszystkim wykonanie analiz potencjału i popytu.

O dotację mogły ubiegać się: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, posiadające osobowość prawną, organy administracji rządowej, instytucje kultury, wyższe szkoły artystyczne, jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy.

Priorytet 6 „Odnowa Obszarów Miejskich”

Działanie 6.1 „Rewitalizacja obszarów problemowych”.

Dofinansowanie można otrzymać na następujące zadania: odbudowa, renowacja lub modernizacja budynków lub obiektów (w szczególności w zdegradowanych dzielnicach miast, osiedlach mieszkaniowych, obszarach przemysłowych i powojkowych), lub ich adaptacja do nowych funkcji, przyczyniające się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz neutralizacji niekorzystnych zjawisk społecznych, gospodarczych i ekologicznych, prace konserwatorskie, restauratorskie lub inne roboty budowlane dopuszczalne w przypadku zabytków nieruchomych (odpowiednio – obiektów historycznych) w celu przystosowania w/w obiektów do nowych funkcji lub utrzymania funkcji dotychczasowych, kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej rewitalizowanych terenów, w tym budowa lub przebudowa małej architektury oraz tworzenie lub modernizacja miejsc rekreacji i terenów zielonych, przygotowanie terenów na obszarach objętych rewitalizacją pod realizację nowych inwestycji gospodarczych (w tym uzbrojenie terenu pod przyszłe inwestycje, wyburzanie obiektów, adaptacja obiektów do potrzeb działalności gospodarczej oraz modernizacja istniejącej infrastruktury sieciowej), wymiana, budowa, przebudowa lub modernizacja instalacji komunalnej (w tym przede wszystkim wodno-kanalizacyjnej, elektrycznej, ciepłowniczej i gazowej) w rewitalizowanych obiektach, budowa systemów monitoringu w celu podniesienia bezpieczeństwa publicznego, budowa systemów zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych w rewitalizowanych obiektach.

O dotację mogą ubiegać się: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS, przedsiębiorcy.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2014-2020

Program umożliwia pełne wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich poprzez realizację tzw. „projektów miękkich” (nieinwestycyjnych), aktywne włączenie się instytucji i organizacji sektora kultury w rozwój zasobów ludzkich m.in. poprzez: upowszechnienie i modernizację systemu edukacji (w tym szkół i uczelni artystycznych), upowszechnianie modelu kształcenia przez całe życie, udział w procesie integracji społecznej i zapobieganiu wykluczeniu społecznemu (domy kultury, biblioteki, organizacje związków wyznaniowych, działające w obszarze pomocy społecznej).

Program umożliwia realizację działań z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w ramach wielu priorytetów, m.in.:

priorytety centralne:

Priorytet 4 „Szkolnictwo wyższe i nauka”

Działanie 4.1 „Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy”, Poddziałanie 4.1.1 „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni”. Pomocy finansowej udziela się podmiotom w zakresie: otwierania nowych, atrakcyjnych kierunków studiów, organizacji praktyk studenckich, wsparcia stypendialnego, pomocy studentom niepełnosprawnym w dostępie do oferty wyższych uczelni.

priorytety regionalne:

Priorytet 7 „Promocja integracji społecznej”

Działanie 7.2 „Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej”, Poddziałanie 7.2.1 „Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – projekty konkursowe”. Pomocy finansowej udziela się na projekty: zakładające utworzenie centrów integracji społecznej w gminnych bibliotekach i domach kultury w celu poprawy dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zajęcia o charakterze kulturalnym (np. warsztaty muzyczne), mające na celu przywrócenie osób zagrożonych wykluczeniem do życia społecznego, pozaszkolne formy integracji społecznej młodzieży (np. warsztaty teatralne w domach kultury).

Działanie 7.3 „Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji”

Pomocy finansowej udziela się na projekty: realizujące pozaszkolne formy integracji społecznej młodzieży, kulturalne inicjatywy lokalne na terenach wiejskich (np. z zakresu kultywowania tradycji).

Priorytet 9 „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach”

Działanie 9.5 „Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich”

Działanie przyczynia się do pobudzenia aktywności mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz samoorganizacji i tworzenia lokalnych inicjatyw ukierunkowanych na rozwój edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich. Pomocy finansowej udziela

się na projekty: tworzenia i wsparcia działalności inicjatyw ukierunkowanych na pobudzenie świadomości środowisk lokalnych i ich zaangażowanie w działania na rzecz rozwoju edukacji na terenach wiejskich i podnoszenia poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców obszarów wiejskich oraz rozwoju usług edukacyjnych na tych obszarach.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich jest instrumentem realizacji polityki Unii Europejskiej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Podstawowym celem Programu jest realizacja koncepcji wielofunkcyjności rolnictwa i obszarów wiejskich. Zakłada ona wzmocnienie ekonomiczne gospodarstw rolnych i wzrost konkurencyjności sektora rolno-spożywczego, z jednoczesnym zapewnieniem instrumentów na rzecz różnicowania działalności gospodarczej w kierunku pozyskania i stworzenia alternatywnych źródeł dochodów mieszkańców wsi. O środki na projekty z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego można starać się w ramach: Priorytetu 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i zróżnicowanie gospodarki wiejskiej” (Działanie 3.4. „Odnowa i rozwój wsi”) oraz Priorytetu 4 „Leader” (Działanie 4.1. „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”, Działanie 4.2. „Wdrażanie projektów współpracy”).

Priorytet 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i zróżnicowanie gospodarki wiejskiej”

Działanie 3.4. „Odnowa i rozwój wsi”

Pomocy finansowej udziela się podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie: budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów: • pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, • służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury, kształtowania obszaru przestrzeni publicznej; budowy remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych; zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne; odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci; kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

O dofinansowanie ubiegać się może: gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, działająca na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, której cele statutowe są zbieżne z celami działania "Odnowa i rozwój wsi" objętego PROW 2007-2013.

Priorytet 4 „Leader”

Działanie 4.1. „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”

Działanie ma na celu umożliwienie mieszkańcom obszaru objętego lokalną strategią rozwoju (LSR) realizacji projektów w ramach tej strategii. Realizacja strategii powinna przyczynić się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez wzrost aktywności lokalnych społeczności oraz stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy. W ramach realizacji LSR, zatwierdzonych przez samorząd województwa, LGD wybiera projekty do realizacji w ramach środków przyznanych na realizację strategii. Pracownicy LGD pomagają wnioskodawcom w przygotowaniu projektów. Wnioski te mogą dotyczyć projektów kwalifikujących się do udzielenia pomocy w ramach działań osi 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej: • Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, • Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, • Odnowa i rozwój wsi, • oraz innych projektów zwanych dalej „małymi projektami”, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi, tj. poprawy jakości życia lub większego zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD.

Dla małych projektów, działania mogą dotyczyć, m.in.: organizacji szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla ludności z obszaru objętego LSR; promocji i rozwoju lokalnej aktywności, w tym promocji lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego; rozwoju agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich, w tym: utworzenia lub zmodernizowania elektronicznej bazy informacji turystycznej oraz stron WWW, przygotowania i wydania folderów i innych publikacji informacyjnych, oznaczenia obiektów ważnych lub charakterystycznych dla obszaru objętego lokalną strategią rozwoju; inicjowania powstawania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzenia na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, w tym naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych oraz tradycyjnych sektorach gospodarki; organizacji imprez kulturalnych na obszarze objętym działalnością LGD; zakupu i nasadzenia tradycyjnej roślinności oraz starych odmian roślin (nasion, sadzonek, kłaczy, bulw, etc.) w celu wykorzystania lub odnowienia cennego dziedzictwa przyrodniczego lub kulturowego ze szczególnym wskazaniem na obszary chronione w tym obszary objęte siecią Natura 2000, renowacji, zabezpieczenia i oznakowania przydrożnych kapliczek, pomników przyrody, odkrywek geologicznych i innych miejsc i budowli charakterystycznych dla danej miejscowości i istotnych dla realizacji LSR wraz z uporządkowaniem terenu wokół tych miejsc; odnawiania elewacji i dachów prywatnych budynków, ogrodzeń, oraz innych obiektów charakterystycznych dla budownictwa danego regionu; zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych oraz innych grup i zespołów

kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje; inwestycji służących utrzymaniu i kultywowaniu tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz inwestycji służących wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remont.

W przypadku małych projektów beneficjentem mogą być osoby fizyczne zameldowane na obszarze działania LGD lub posiadające siedzibę na obszarze działania LGD, jeśli prowadzą działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe, osoby prawne i jednostki organizacyjne związków wyznaniowych i kościołów, posiadające siedzibę na obszarze działania LGD lub działające na obszarze LGD.

Działanie 4.2. „Wdrażanie projektów współpracy”. Mając na uwadze fakt, iż Leader jest podejściem przekrojowym i partnerskim, projekty realizowane w ramach Działania 4.2 umożliwiają osiągnięcie celów Priorytetu 3. W ramach Działania pomoc jest przyznawana Lokalnym Grupom Działania na realizację projektów współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej zawartych w opracowanej i realizowanej przez nie Lokalnych Strategiach Rozwoju oraz nieuwzględnionych w nich, lecz zgodnych z celami w nich zawartymi. Na projekt współpracy składa się zarówno przygotowanie projektu, w tym opracowanie koncepcji projektu, jak i sama realizacja projektu.

Programy wspólnotowe

Projekty z zakresu ochrony zabytków można podzielić na dotyczące obiektów nieruchomych i ruchomych. W przypadku projektów inwestycyjnych dziedzictwa nieruchomego wyróżniamy projekty dotyczące między innymi: ochrony dziedzictwa kulturowego (renowacji, konserwacji, restauracji i adaptacji na cele kulturalne obiektów historycznych, bądź wpisanych do rejestru zabytków), budowy, przebudowy i rozbudowy obiektów infrastruktury kultury, rewitalizacji historycznych obszarów miejskich, w tym obszarów przemysłowych, powojkowych, obszarów starówek.

Do projektów dziedzictwa ruchomego zaliczamy natomiast np.: zakup wyposażenia dla obiektów kultury, konserwację zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów, digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów bibliotecznych i archiwalnych w celu powszechnego ich udostępniania, zabezpieczanie przed nielegalnym wywozem, kradzieżą lub zniszczeniem zabytków ruchomych. Ponadto dofinansowanie można również uzyskać na projekty nieinwestycyjne tzw. „miękkie”, związane są m.in. z organizacją wydarzeń kulturalnych, takich jak np.: wystawy, festiwale, przedstawienia, koncerty, wymiana artystyczna, badania, szkolenia i warsztaty. Koszty realizacji projektów „miękkich” są zazwyczaj dużo niższe niż koszty projektów inwestycyjnych. Dofinansowanie tych zadań możliwe jest poprzez m.in.: PO Kapitał Ludzki (omówiony powyżej), Program Kultura 2014-2020,

Program Europa dla Obywateli to program Unii Europejskiej wspierający aktywne obywatelstwo europejskie. Program ten, realizowany w latach 2007-2013, kontynuowany w latach

2014-2020, dąży do zaangażowania obywateli i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w proces integracji europejskiej. Program realizuje cele, jak.: aktywne zaangażowanie obywateli w życie publiczne i w proces integracji europejskiej, rozwijanie ich poczucia przynależności do Europy, rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, pogłębienie tolerancji i wzajemnego zrozumienia pomiędzy obywatelami Europy.

7. Program Ramowy. Program wspiera zadania we wszystkich dziedzinach nauki (np. badania archeologiczne, badania w dziedzinie nowoczesnych technik konserwacji zabytków). W ramach Programu można ubiegać się o dofinansowanie działań, zmierzających do, m.in.: poprawy integracji społecznej poprzez ułatwienie dla osób niepełnosprawnych korzystania z dóbr kultury, poprawy jakości usług w dziedzinie kultury, np. digitalizacja zbiorów bibliotecznych i muzealnych, wykorzystanie nowoczesnych technologii medialnych, ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego poprzez opracowanie strategii konserwacji zabytków i promowanie integracji obiektów kultury z nowoczesnym otoczeniem miejskim, szkolenia początkujących naukowców (np. archeologów, chemików – w zakresie technik konserwatorskich). Informacje dotyczące dofinansowania projektów badawczych dostępne są również na stronach internetowych: Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego www.nauka.gov.pl oraz Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

II. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy.

Głównymi celami Mechanizmów Finansowych – podobnie jak w przypadku poprzedniej edycji 2014-2020 – jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz wzmocnienie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem. Okres przyznawania dofinansowania upływie 30 kwietnia 2014 r., natomiast okres kwalifikowalności wydatków w ramach wyłonionych projektów zakończy się 30 kwietnia 2016 r. Minimalna wartość dofinansowania została ustanowiona na 170 tys. euro. Ponadto, w ramach niektórych programów przewidziano możliwość ustanowienia Funduszu małych grantów, gdzie minimalna wartość dofinansowania może wynosić od 5 tys. euro do 250 tys. euro. Wnioskodawcami mogą być podmioty prywatne, publiczne, komercyjne bądź niekomercyjne, oraz organizacje pozarządowe ustanowione jako podmiot prawny w Polsce, jak również organizacje międzyrządowe działające w Polsce. Nowa perspektywa opiera na tzw. podejściu programowym. Ustanowiono 19 programów (np. program „Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego”), zorientowanych na osiągnięcie założonych celów, rezultatów i wyników. Programami zarządzają Operatorzy (m.in. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Zakres wsparcia w ramach nowej perspektywy jest bardzo szeroki. W zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego: na konserwację i rewitalizację dziedzictwa kulturowego przeznaczono 60 mln euro. Oprócz tego, 10 mln euro zostanie skierowane na działania „miękkie” dotyczące promocji kultury

i sztuki wśród szerokiej publiczności oraz wzrostu świadomości dotyczącej różnorodności kulturowej oraz umocnienia dialogu międzykulturowego. Ponadto kontynuowane jest również wsparcie na rzecz mobilności studentów i pracowników naukowych szkolnictwa wyższego w ramach Funduszu dla Organizacji Pozarządowych a także współpracy instytucjonalnej pod postacią Funduszu Stypendialnego.

W ramach Mechanizmu Finansowego EOG wyróżnić należy:

Program: Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego.

W ramach Programu zakłada się współfinansowanie działań: rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu); budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu); konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych; rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury. Operatorem Programu jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Program: Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego.

W ramach Programu zakłada się współfinansowanie działań: organizacja wystaw, spektakli, koncertów, festiwali (w tym filmowych) i innych wydarzeń artystycznych; wspieranie współpracy oraz wymiany artystów w zakresie m.in. sztuk plastycznych, sztuk scenicznych, muzyki, fotografii, filmu i innych; wspieranie współpracy szkół artystycznych i uczelni artystycznych; współpraca ekspertów w dziedzinie nowoczesnych technik konserwatorskich (w tym digitalizacji dóbr kultury); dokumentacji, ochrony, konserwacji i promocji dziedzictwa kulturowego, zwalczania nielegalnego wywozu i wwozu oraz handlu skarbami kultury, zarządzania dziedzictwem narodowym; współpraca międzyinstytucjonalna instytucji kultury i archiwów.

Inne źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Projekty związane z ochroną zabytków mogą być również finansowane z różnego rodzaju funduszy, powołanych do realizacji zadań w innych dziedzinach. Wśród nich należy wymienić Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, który w ramach priorytetowych działań wspiera prace leczniczo-pielęgnacyjne przy drzewach i krzewach, a w szczególności – pomnikach przyrody oraz parkach. Warto podkreślić, że działania na rzecz ochrony zabytkowych parków i ogrodów oraz

inicjowanie szczegółowych prac badawczych w tych obiektach prowadzone są także z ramienia Narodowego Instytutu Dziedzictwa. W ramach wieloletniej współpracy, w zakresie wspierania procesu rewaloryzacji najbardziej prestiżowych historycznych założeń ogrodowych, pomiędzy Narodowym Instytutem Dziedzictwa a Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, powstała Lista zabytkowych założeń ogrodowych, których właściciele i użytkownicy mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków Funduszu. Lista składa się z części stałej „Listy najcenniejszych zabytkowych założeń ogrodowych Polski” i części ruchomej, ustalonej w cyklu trzyletnim „Listy preferencyjnej zabytkowych parków i ogrodów dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”. Na stronie internetowej Narodowego Instytutu Dziedzictwa www.nid.pl opisana została szczegółowa procedura aktualizacji w/w Listy.

Środki Wojewódzkiego Funduszu (a także Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) mogą być przeznaczone m.in. na: edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju, przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody, w tym urządzenie i utrzymanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków, dofinansowywanie działań związanych z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej udziela pomocy finansowej w formie pożyczek, dotacji, dopłaty do oprocentowania kredytów i pożyczek zaciąganych w bankach komercyjnych.

O pomoc ze środków WFOŚiGW w Olsztynie ubiegać się mogą zarówno jednostki samorządu terytorialnego, jak i przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe.

Finansowanie zadań związanych z ochroną zabytków zagwarantowano

w **Priorytecie: Ochrona przyrody i krajobrazu.**

Dotacja oraz dofinansowanie w formie przekazania środków państwowym jednostkom budżetowym mogą być przyznawane do wysokości 99% całkowitego kosztu zadania z zakresu ochrony przyrody i krajobrazu obejmujące prace rewitalizacyjne realizowane na terenach objętych ochroną lub w stosunku do obiektów poddanych pod ochronę, ujętych w rejestrze albo ewidencji, zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody lub z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Narodowe Centrum Nauki

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach mogą być również dofinansowane przez na zasadach określonych w przepisach o zasadach finansowania nauki ze środków pozostających w dyspozycji Narodowego Centrum Nauki.

Europejskie Dni Dziedzictwa

Europejskie Dni Dziedzictwa to największy w Europie projekt społeczny i edukacyjny, najważniejsze święto zabytków kultury Starego Kontynentu. Ich idea narodziła się w 1985 r. w Granadzie w Hiszpanii podczas II Konferencji Rady Europy. Wówczas po raz pierwszy bezpłatnie udostępniono zwiedzającym obiekty, do których dostęp dotychczas był ograniczony. Inicjatywa cieszyła się tak dużym zainteresowaniem, że w 1991 r. zainspirowała Radę Europy do ustanowienia Europejskich Dni Dziedzictwa. Głównym celem Europejskich Dni Dziedzictwa jest promowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz przypomnienie o wspólnych korzeniach kultury europejskiej. Imprezy skierowane są do bardzo szerokiej i różnorodnej grupy odbiorców, co nadaje im wymiar uniwersalny. W obchodach Europejskich Dni Dziedzictwa uczestniczą wszystkie państwa, członkowie Rady Europy, w tym Polska, która włączyła się do tej akcji w 1993 r. Co roku we wrześniu organizatorzy udostępniają do zwiedzania szerokiej publiczności zabytki i miejsca kultury, przygotowują festyny, jarmarki, imprezy plenerowe, inscenizacje, turnieje rycerskie, wystawy, odczyty naukowe, konkursy, spotkania z twórcami kultury i wiele innych imprez o różnorodnym charakterze, skierowanych do różnych grup społecznych i wiekowych. Dzięki temu obywatele państw uczestniczących w EDD mają doskonałą okazję do poznania dorobku kulturowego regionu, który zamieszkują.

Ogólnopolski konkurs „Zabytek zadbane”

„Zabytek Zadbane” jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Podmiotem realizującym procedurę konkursową, podobnie jak wyżej omówione Europejskie Dni Dziedzictwa jest **Narodowy Instytut Dziedzictwa**. Konkurs, skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków, nie stanowi źródła finansowania zabytków, jednak warto o nim wspomnieć, bowiem jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Pozostałe źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Dofinansowanie zadań z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oferują także:
fundusze fundacji krajowych, m.in. Fundacja im. Stefana Batorego (www.batory.org.pl), Fundacja Kronenberga (www.citibank.pl/poland/kronenberg/polish/index);
fundusze europejskie, m.in. Programy Europejskiej Fundacji Kultury (www.eurocult.org), Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (www.efrwp.pl);

fundusze międzynarodowe, m.in. Fundusze Wyszehradzkie (www.visegradfund.org), Szwajcarska Fundacja dla Kultury Pro Helvetia (www.prohelvetia.pl), Fundacja Współpracy Polsko–Niemieckiej (www.fwpm.org.pl), Polsko–Amerykańska Fundacja Wolności (www.pafw.pl);

fundusze organizacji międzynarodowych, m.in. Europa Nostra wręcza nagrody za utrzymywanie i restaurację obiektów kulturowych w krajach europejskich (www.europanostra.org).

12. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY EŁK

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z realizacji programu Wójt Gminy Ełk sporządza co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy Ełk. Sprawozdanie o którym mowa będzie sporządzone w pierwszym kwartale po upływie dwóch lat od uchwalenia przez Radę Gminy niniejszego programu.

Prace nad kolejnym programem opieki nad zabytkami powinny być zainicjowane na 3 miesiące przed zakończeniem okresu czteroletniego obowiązywania programu. Dwuletnia ocena realizacji programu zawarta w sprawozdaniu będzie służyła ewaluacji programu. Zmiany w programie wymagają uchwały Rady Gminy Ełk.